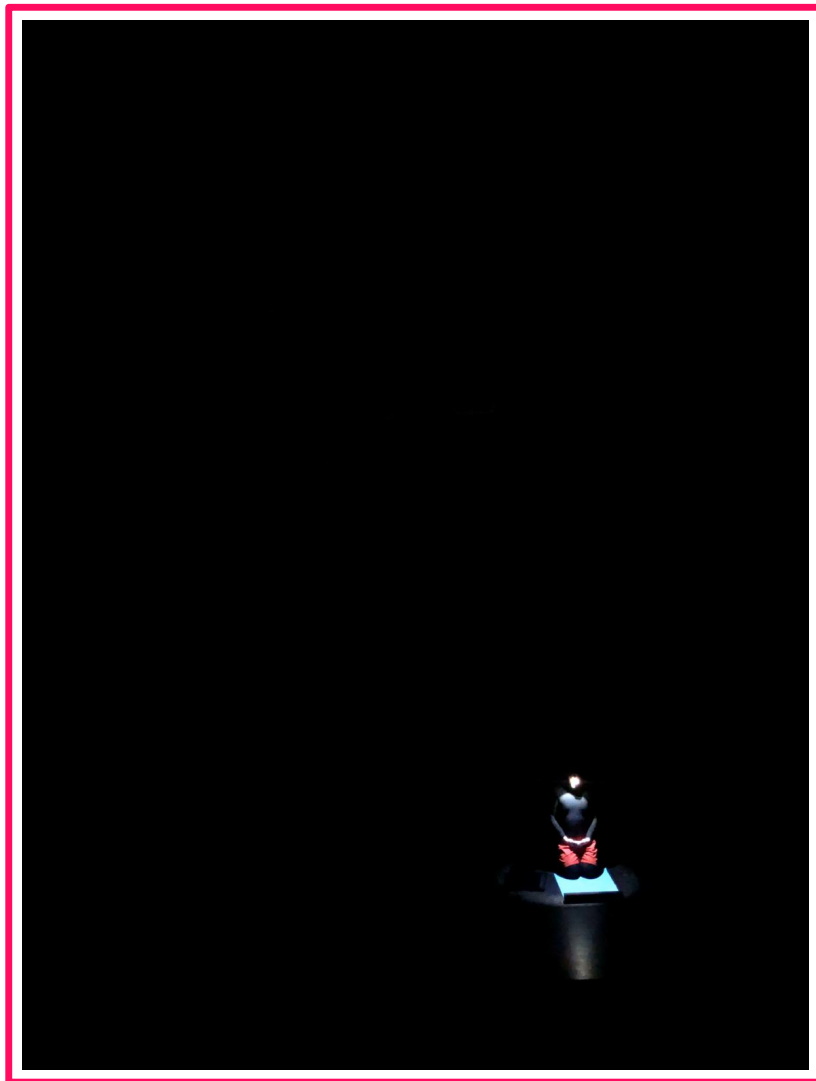

Kirjeitä sisäisille opettajille
tutkielma tyhjyydessä hutjuvan teatteriopettajan
valmistautumisrituaalista

ESKO KORPELAINEN

TEATTERIOPETTAJAN MAISTERIOHJELMA

TIIVISTELMÄ

PÄIVÄYS:

TEKIJÄ Esko Korpelainen		KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Teatteriohjelma	
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Kirjeitä sisäisille opettajille – tutkielma tyhjyydessä hutjuvan teatteriohjelman valmistautumisrituaalista		KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 63 s.	
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI <i>Välitila – opettajan monologi, omaa tarinaansa tutkiva esitys.</i> Ensi-ilta Mikkelissä Suomen Nuorisio-opiston Artium-salissa 13.2.2020. Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa ☐ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) ☒ Taiteellisesta osiosta ei ole tallennetta ☐			
KIRJALLISEN OSION/TUTKIELMAN SAA JULKAISTA AVOIMESSA TIETOVERKOSSA. LUPA ON AJALLISESTI RAJOITTAMATON.	KYLLÄ ☒ EI ☐	OPINNÄYTTEEN TIIVISTELMÄN SAA JULKAISTA AVOIMESSA TIETOVERKOSSA. LUPA ON AJALLISESTI RAJOITTAMATON.	KYLLÄ ☒ EI ☐
<p>Tämä opinnäytetyö käsittelee opettajan työtä tilanteessa, jossa opettaja joutuu luopumaan omasta ennakkosuunnitelmastaan ja omista opettajuuden piirteistään. Työhön kuuluu kirjallisen osan lisäksi arvioitu taiteellis-pedagoginen käytännön osa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on oman opettajuuden kehittäminen. Kuinka opettaja voisi toimia tilanteessa, jossa hänen ennakkosuunnitelmaltaan viedään matto alta ja hän kokee olevansa keskellä tyhjyyttä? Mihin suuntiin tällaisessa tyhjyydessä voi kurkottaa ja säilyttää oman toimintakykynsä pedagogina?</p> <p>Molemmissa teatteriohjelmaan kuuluvassa opetusharjoittelussa törmäsin hetkeen, jossa oma ennakkosuunnitelmani osoittautui vääränlaiseksi – oppijat ja opetustilanne vaativatkin jotain muuta kuin olin etukäteen itse suunnitellut. Tämä kokemus herätti syvän pettymyksen omaan itseän, omaan opettajuuteen sekä tarpeen kehittää itseäni tulevia samankaltaisia tilanteita varten. Syntyi tämän opinnäytetyön liikkeelle paneva kysymys: <i>kuinka voin toimia opettajana tilanteessa, jossa joudun hylkäämään oman ennakkosuunnitelmani?</i></p> <p>Työkaluksi tähän oman opettajuuden kehittämiseen opinnäytetyö esittelee harjoitteen <i>Kirjeitä sisäisille opettajille</i>. Harjoitteessa suoritetaan meditatiivinen mielikuvitusmatka oman koetun sisäisen opettajan luo, minkä jälkeen opettajalle kirjoitetaan kirje. Kirje luetaan ääneen ja sen sisältöä, teemoja, siitä nousevia kysymyksiä reflektoidaan suhteessa omaan opettajuuteen. Harjoitteen tarkoitus on löytää itsestä niitä opettajan ja opettamisen muotoja, joita on elämänsä aikana saanut omaan toimintaansa. Lähtökohtana toiminnassa on, että omien sisäisten opettajien tunnistaminen tekee niistä luopumisen helpommaksi. Tässä opinnäytetyössä kuvataan <i>Kirjeitä sisäisille opettajille</i> -harjoitteen syntyprosessi sekä kuuden harjoituskerran kokemukset.</p> <p>Harjoitteen esittelyn jälkeen opinnäytetyö siirtyi kuvaamaan tarkastetun käytännön osan. Dokumentaarinen monologi <i>Välitila</i> oli luonteeltaan prosessin näyttämöllinen tutkimustulos. Esitys käsitteli koko opinnäytetyön prosessin löytöjä painottuen vahvasti <i>Kirjeitä sisäisille opettajille</i> -harjoitteen kokemuksiin sekä opettajan ja oppijan kohtaamiseen. <i>Välitila</i> oli osana mikkeliäisen Esittävän taiteen kollektiivi Kaukasuksen ohjelmistoa helmikuussa 13.–20.2.2020. Esitys päättyi toteamaan, että ehkä koko työskentelyn ytimessä on pelko omasta riittämättömyydestä opettajana ja pyrkimys selittää se itseään kehittämällä.</p> <p>Tutkielman viimeisessä osassa prosessin tutkimustulokset kietoutuvat <i>Kirjeitä sisäisille opettajille</i> -harjoitteen ympärille. Harjoite toimii konkreettisenä työkaluna, jolla opettaja voi valmistautua tulevaan opetukseensa ja niihin tilanteisiin, joissa omista ennako-odotuksista ja -suunnitelmista täytyy mahdollisesti päästää irti. Viimeisessä luvussa ehdotetaan myös tyhjyyden kokemusta pedagogisena kasvualustana, joka mahdollistaa oppimisen, jonkin uuden syntymisen.</p>			
ASIASANAT opettaminen, opettajuus, luopuminen, sisäinen opettaja, itsensä kehittäminen, kirje, välitila, tyhjyys			

SISÄLLYSLUETTELO

---

1. JOHDANTOKIRJE LUKIJALLE	4
2. HETKI ENNEN OPETUSHARJOITTELUITA	7
3. GURU PETTYY – ITSEENSÄ	13
3.1. <i>Tehtävä näyttämöllä-kurssi Lahden kansanopiston teatterikoulutuksessa</i>	13
3.2. <i>Actors act -näyttelijäntyön kurssi Mikkelin Poikateatterissa</i>	17

---

4. OPETTAJA VÄLITILAN KESKENERÄISYYDESSÄ	23
5. KIRJEITÄ SISÄISILLE OPETTAJILLE	30
5.1. <i>KSO:n juuret</i>	30
5.2. <i>Kirjeitä sisäisille opettajille -harjoite</i>	35
5.3. <i>Kuusi kirjettä – harjoituskertojen avaus</i>	37
5.4. <i>Mitä KSO mahdollistaa?</i>	47

---

6. VÄLITILA – OPETTAJAN TARINA, OMAA TARINAANSA TUTKIVA ESITYS	51
7. PÄÄTÖSKIRJE LUKIJALLE	59

Lähteet

Liitteet

1. JOHDANTOKIRJE LUKIJALLE

Hei.

En tiedä kuinka tämä voisi tapahtua sanoin, mutta haluaisin ottaa sinua kädestä kiinni ja viedä sinut oman prosessini äärelle, sen kokemuksen juureen, joka on muuttanut minua opettajana ja kasvattajana. Itse kokemus on kasvattanut minua uusiin suuntiin, joita en arvannut olevan olemassa, toisaalta tunnistan ne myös kaiken aikaisemman loogiseksi jatkumoksi.

Tämän tapahtumien ja kokemusten kulun, reitin minä yritän tässä opinnäytetyössäni paikantaa, tarkentaa, luoda sen avulla uutta tietoa opettamisesta, taiteesta ja niiden tutkimisesta teatterin kontekstissa, toimia tutkijana teatteripedagogiikan kentässä.

Minua kiinnostaa opettajan sisäinen kokemus omasta opettamisesta ja opettamisen hetkestä. Tunnistan kuitenkin vaaran, että tämä jäisi vain täysin subjektiiviseksi vuodatuksiksi minun omista kokemuksistani. Pysin tässä opinnäytetyössä purkamaan tämän taiteellisen prosessin osiksi, jotta sinä lukijana voisit pysyä mahdollisimman hyvin rinnallani, ymmärtää asioiden etenemisen.

Hahmotan jonkinlaisen alkupisteen: minussa on pitkään ollut vahvana halu olla mahdollisimman hyvä opettaja. Olen kasvattaja kolmannessa polvessa. Äitini vanhemmat olivat opettajia, äitini on eläköitynyt opettaja, tätini on opettaja ja nyt minä olen pian valmistuva opettaja. Aikoinaan minusta piti tulla pappi, opettajan rooli sekin. Halusin koripallovalmentajaksi, opettajan rooli sekin.

Olen pitkään pyrkinyt täydellisyyteen opettajana, olen kokenut sen velvollisuudekseni, täydellisyys on ollut selkeä määränpää, jota kohti kurkotella, jota pyrkiä tavoittamaan. Koen, että olen valmistanut itseäni kohti sitä hetkeä, jolloin voin sanoa ennen oppitunnin alkua: ”Olen valmis.”

Tämän tavoittelun tukemana löysin itseni kahdesta Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun teatteriopettajan maisteriohjelmaan kuuluvista opetusharjoittelusta. Ensimmäinen harjoittelu tapahtui Lahden kansanopiston teatterikoulutuksessa, toinen Mikkelin Poikateatterissa. Valmistauduin molempiin harjoitteluihin parhaani mukaan vain huomatakseni, etteivät valmistautumistoimenpiteeni olleet osuneet oikeaan. Tarvittiin jotain aivan muuta, kuin olin ajatellut.

Molemmissa tapauksissa tunnistin olevani moniulotteisen tyhjyyden äärellä. Koin kaiken ammattitaitoisesti valmisteluni valuvan tyhjiin, tunsin olevani yksin, toisaalta tunsin tarpeen tyhjentää oman sisukseni, tyhjentää mieleni ja kehoni, jotta voisin ottaa opetustilanteen preesenshetken tarjoaman tiedon vastaan.

Syntyi tarve löytää keino muuttaa omaa toimintaani.

Opetusharjoitteluiden tarjoaman kokemukseni ja kirjallisuuteen syventymisen innoittamana kehitin itselleni harjoitteen Kirjeitä sisäisille opettajille. Tämän harjoitteen tarkoituksena oli tavoittaa omia sisäisiä opettamisen ja opettajien muotoja, joita omassa opettamisessani toisinnan. Tavoittamalla näitä sisäisiä malleja niistä luopuminen olisi mahdollisesti helpompaa tulevaisuuden opettamisen preesenshetkissä, joissa joudun luopumaan omasta ennakkosuunnitelmastani ja jollain tapaa myös itsestäni.

Harjoitteen tekemisen jälkeen opinnäyteprosessini jatkui arvioitavaan käytännön osaan, monologiesitykseen *Välitila*, joka sai ensi-iltansa Mikkelissä 13.2.2020. Monologi pyrki olemaan näyttämöllinen tutkimustulos niistä löydöksistä, joita olen tässä prosessissa kohdannut. Välitilasta muodostui dokumentaarinen sooloteos.

Opinnäytetyöni prosessi on lähtenyt liikkeelle kysymyksestä, *kuinka voin toimia opettajana tilanteessa, jossa joudun hylkäämään oman ennakkosuunnitelmani?* Tässä työssä esittelemäni matka on itsessään yksi mahdollinen vastaus, mutta toisaalta vastauksen sijaan tuntuu nousevan vain uusia kysymyksiä uusien havaintojen ympärille. Ehkä se juuri on mielekästä, että voimme yhdessä hämmästellä asioiden uusia puolia, sävyjä, liikkeelle panevia voimia.

Olen kuluneen lukuvuoden aikana huomannut koulussa, että omat puheenvuoroni päättyvät usein toteamukseen *something like that*. Vapaasti suomentaen jotain sellaista, jotenkin niin. Uskon, että sama toteamus pätee myös tähän opinnäytetyöhön. Se mitä olen kohdannut, on jotain tällaista kuin olen sanoin kuvaillut, mutta se lienee myös jotain muuta.

Yhtä kaikki, toivottavasti viihdyt tämän reitin varrella.

PS. Tuli mieleen, että ehkä tämä opinnäyte on luonteeltaan tarkkaan harkittua tajunnan virtaa.

2. HETKI ENNEN OPETUSHARJOITTELUITA

Olen syntynyt vuonna 1989 silloisen Mikkelin läänin pääkaupunkiin Mikkeliin. Maatessani appelsiinin värisenä keskoskaapissa olin jo peruuttamattomasti yhden opettajan – ja yhden maanmittausteknikon – lapsi sekä kahden eläköityvän opettajan lapsenlapsi. Yhtä lailla olin iltatähden hohtoinen pikkuveli kahdelle vanhemmalle sisarelle. Oma syntymäni on kuitenkin jollain tapaa vain jo rakentuneiden olosuhteiden tiivistymä, se pieni metsäkankaasta putkahtava haaparousku, joka allaan kantaa laajaa elämää sykkivää rihmastoaa.

Äidin puolen isovanhempani, Ukko ja Mummo, olivat jo 1940-luvulla suunnanneet itseään kasvatuksen suuntaan. Lukiolaiset hankkivat kesärahaa toimimalla ohjaajina lapsille kesäsiirtolassa, lukion jälkeen yhteinen reitti suuntasi syrjäseutulisien tukemana Mikkelistä Kainuuseen, Hyrynsalmen kunnan uuteen, sodan jälkeen rakennettuun kouluun. Tuon puurakenteisen koulun opettajan asunnossa aloitti oma äitini elämänsä vuonna 1953. Opettajat saivat esikoislapsekseen tulevan opettajan.

Kansakouluopettajien ura vaihtui luokanopettajain kontekstiin Suomen peruskouluuudistuksessa, joka otettiin valtakunnallisesti käyttöön 1972 alkaen. Isoisäni myös suuntautui rehtorin virkaan Mikkelin Siekkilän koulussa. Äitini puolestaan teki koko uransa peruskoulussa luokanopettajana, aloittaen uransa 1976.

Vaikka isovanhempani olivat minun lapsuudessani jo ehtineet eläkkeelle, heidän minulle jakamansa kasvatus oli vahvasti läsnä. Nämä toimet tuntuvat nykyisin paikantuvat kesämökkimme taitoympäristöön, jossa oppitunteja sai kalan perkaamisessa, uimahypyissä, saunan lämmittämisessä, maalaamisessa, soutamisessa ja huopaamisessa, jäkäläin varjelussa, toisen kunnioittamisessa, yhteisten perinteiden vaalimisesta ja monesta muusta suuresta tai pienestä asiasta.

Oma koulutaipaleeni alkoi vuonna 1996 Urpolan ala-asteella, jossa äitini toimi luokanopettajan virassa. Isäni oli myös käynyt aikanaan saman koulun, perheemme muutti 90-luvun alussa isäni lapsuuskotiin, joten luonnollisesti sama koulu oli minun lähikouluni. Ala-asteella oman luokanopettajan lisäksi altistuin joissain aineissa koulun

muulle henkilökunnalle ja yhä edelleen muistan positiivisena harteitani painaneen taakan olla ”opettajan poika”. Tunsin tarpeelliseksi pyrkiä käyttäytymään aina hyvin ja kohteliaasti. Koulun opettajistoon kuului myös kummitätini. Ehkä hänen läsnäolonsa sai osaltaan minussa aikaan moitteettoman käytöksen tarpeen.

Tapahtui myös kerran niin, ettemme olleet äitini kanssa ainoat perheemme jäsenet Urpolan koulussa. Molemmat sisarukseni tekivät lukion jälkeen sijaisuuksia koulussa, ja muistan vahvasti hetken, jolloin perheen valtarakenteiden lisäksi kolmella perheenjäsenelläni oli minuun nähden myös koulunmaailman suoma hierarkkinen valta-asema. Molemmat sisarukseni opettivat jossain vaiheessa minua ja luokkaani, se oli hassua, outoa ja jollain tapaa ylpeyttä aiheuttavaa.

Vuonna 1998 seurasin veljeni jalanjalkia ja aloitin koripallon harrastamisen Mikkelin NMKY:ssä eli Namikassa. Tuolloin alkoi matka mikropojasta a-junioriksi, joka piti matkallaan tuhansia harjoitustunteja, satoja pelejä, mutta vain kaksi valmentajaa. Päävalmentaja ikäluokkamme joukkueessa oli kymmenen vuotta sama henkilö, apuvalmentajan opeista nautimme vain muutaman vuoden b- ja a-junioreina.

Kymmenen vuotta saman valmentajan alaisuudessa oli pitkä opettaja-oppilas-suhde. Vielä pidempi opettaja-oppilas-suhde syntyy, kun ajattelen koripallon opettajaksi. Siihen opettajaan sisältyvät kaikki fanittamani pelaajat, näkemäni ja kokemani strategiat, tarinat, oma harjoitteluni, joukkuetoverit, voittaminen, häviäminen, koko laji. Aktiivisen pelaamisen jälkeen olen jatkanut lajin seuraamista ja harrastamista, olen syventynyt edelleen lajin olemukseen jopa Metropolia Ammattikorkeakouluun tekemässä opinnäytetyössäni *Kaksi lajia, yhteinen ydin: Koripallovalmennuksen näkökulmia teatteri-ilmaisun ohjaajan työhön* (2017).

Koripallo on opettanut minut nauttimaan voittamisesta ja joukkueena toimimisesta. Toisaalta se on osaltaan tehnyt minusta virheitä välttelevän yksilön: koripallo-ottelussa pelaaja joutuu sivuun, jos kerää viisi virhettä pelin aikana. Toisaalta jokainen ohiheitto, pallon menetys ja väärä sijoittuminen puolustuksessa ovat virheitä, epäonnistumisia, joita vastustaja pääsee hyödyntämään. Koripallossa pelaaja on mahdollottoman tehtävän äärellä: pyri virheettömyyteen virheisiin altistavassa ympäristössä. Itselleni tämä

virheettömyys oli pitkään synonyymi täydellisyydelle. Uskoin, että on olemassa täydellinen koripalloilija – joka usein tuntui täyttävän Michael Jordanin ominaisuuksista.

Toinen pääharrastukseni nuoruudessani oli Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyön toiminta. Oman rippikouluni jälkeen jäin isostoimintaan ja sen jälkeen yleiseen nuorisotoimintaan. Yhteisössä yhdessä oppiminen oli koukuttavaa ja käsiteltävät aiheet – esimerkiksi pahuus, suru, rakkaus ja jumaluus – olivat yleismaailmallisuudessaan ja inhimillisyydessään kiinnostavia. Ne olivat myös aiheita, joita siihen mennessä en ollut kohdannut, niihin oli kiinni nidottuna uutuuden viehäty.

Hengellisten pohdintojen ja pyhyiden äärellä oleminen kiehtoi kysymyksillään minua niin paljon, että aloin kiinnostua papin ammatista. Tähän mennessä olin nähnyt itseni tulevaisuudessa kielten opettajana, mutta nyt olin saanut uuden suunnan. Haluaisin olla mahdollistamassa tärkeäksi kokemien aiheiden käsittelyn nuorille kirkon nuorisotyön kautta. Lukion jälkeen hain Itä-Suomen yliopiston läntisen teologian koulutusohjelmaan ja sain varasijan kautta ensimmäisen korkeakoulupaikkani.

Seurakuntaharrastuksen ja teologian kautta on minussa syntynyt yhä syvenevä kiinnostus viisauteen, totuuteen ja perimmäisten ihmisyyden kysymysten äärelle. Huomaan syttyväni mahdollisuudesta, että ehkä tähän kaikkeen ihmisen elämään on löydettävissä yksinkertaisia ohjenuoria, joiden avulla voisi löytää onnellisen, itselleen riittävän elämisen tavan. Uskontojen ja ideologioiden pinnoilla kiinnostun yhä uudestaan ihmisestä, yksilöstä, joka kohtaa näkyvää ja etenkin näkymätöntä maailmaa. Koen, että nämä luonnollisen ja yliluonnollisen kysymykset vellovat usein myös taiteellisten prosessieni ympärillä – väliajoin huomaan etsiväni mysteeriä ja tuntematonta, yrittäväni valaista niitä.

Teologian opiskelu hyytyi seitsemän kuukauden jälkeen heprean luennolla, jossa soinnillisen kh-äänteen käsittely tuntui olevan oleellisesti kaukana tavoitteestani päästä nuorisopastoriksi ja työskentelemään nuorten parissa. Maitojunailu johti lopulta Pieksämäelle Diakoniseen Ammattikorkeakoulun sosionomin ja kirkon nuorisotyönohjaajan koulutukseen. Ensimmäisen koulupäivän aikana sain kuitenkin jo

työtarjoituksen Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnasta nuorisotyönohjaajan viransijaisuuteen, joten koulu sai jäädä työn takia tauolle muutaman opiskeluviikon jälkeen.

Kesällä 2010, ennen Pieksämäen lyhyttä visiittiä, perustimme ystäväni kanssa Mikkeliin Teatteri Kaukasuksen, uuden teatteriryhmän, joka halusi tehdä esityksiä rennosti ja omaehtoisesti. Ryhmän ensimmäinen produktio Kylä of Love koki yleisöryntäyksen, joka sai jäsenet jatkamaan uuden teatterinsa toimintaa. Tänä päivänä ryhmä kantaa nimeä Esittävän taiteen kollektiivi Kaukasus ja on edelleen toiminnassa kymmenen vuoden iässään vuonna 2020.

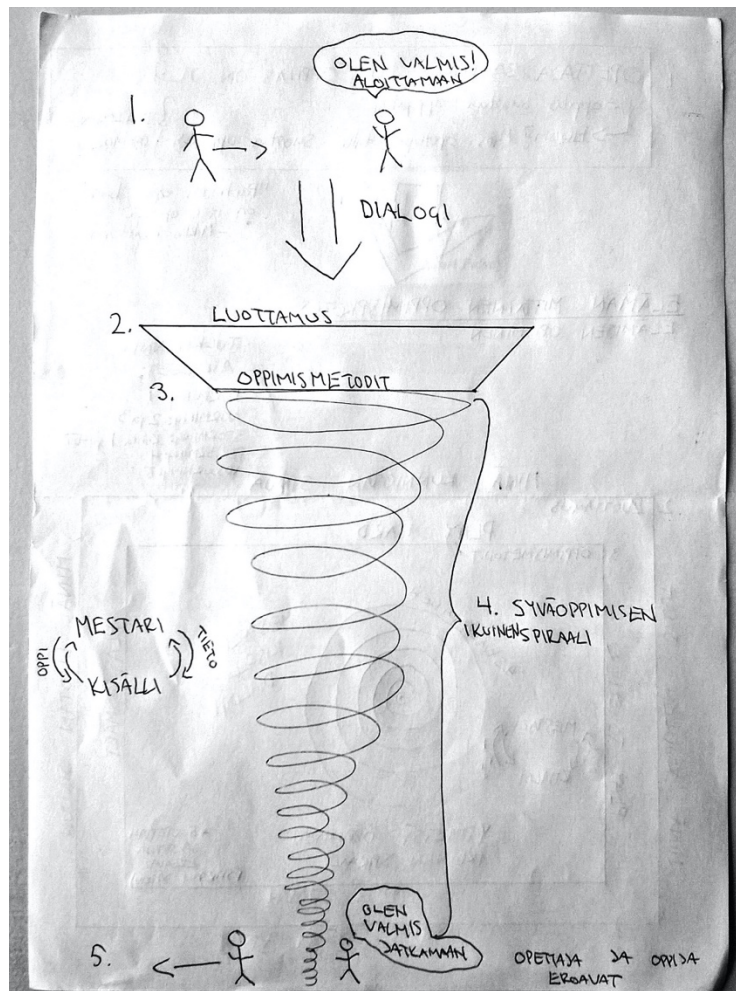
Kaukasuksen perustaminen ja sen toimintaan juurtuminen näyttäytyy jälkeensä merkittävänä taitekohtana, sillä siitä alkaen oma suuntautumiseni on vahvasti kulkenut kohti teatteria. Omaa opettajuuttani ja ohjaajuuttani kehittänyt ja muovannut vuosi Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyönohjaajana ei hillinnyt uutta kiinnostustani teatteriin. Teatteri näyttäytyi haasteellisena ympäristönä, joka motivoi minua oppimaan uutta, yleisön antamat aplodit tuntuivat yhä koukuttavammalta palkinnolta tehdylle työlle. Aivan kuin koripallo-ottelun yleisö palkitsee taiturimaisen suorituksen välittömästi pelitilanteen jälkeen. Nuorisotyönohjaajan sijaisuuden päättyessä alkoi uusi aika – teatterin opiskeleminen.

Ensin lukuvuosi Jyväskylän kristillisessä kansanopistossa, sen jälkeen toinen Lahden kansanopiston teatterikoulutuksen Teatteri II -linjalla. Näiden kahden vuoden aikana kiinnostus alkoi lipua näyttelijän ja esiintyjän tehtävistä kohti ohjaajan roolia. Näyttämö näyttäytyi yhä enemmän kokonaisuena maailmana, mahdollisuuksien pelikenttänä, jossa voi yhteistyönä syntyä jotain uutta ja totuudellista. Pikkuhiljaa näyttelijän osa produktioissa alkoi tuntua suppealta, kaipasin suurempaa näkökulmaa, ja koin ohjaajan tehtävän mahdollistavan sen. Ehkä myös tunnistin vallan huumen kuiskivan olkapäälläni korviini – ohjaajana saisin päättää asioista, käyttää valtaa, kantaa vastuuta.

Kansanopistovuosien jälkeen pääsin aloittamaan vuonna 2013 opiskelun teatteri-ilmaisun ohjaajaksi Metropolia Ammattikorkeakoulussa Helsingin Arabianrannassa. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksessa ohjaamisen rinnalle keskiöön nousi taide- ja

teatterikasvatus. Vaikka varsinaisia ja virallisia pedagogisia opintoja tutkintoon ei sisältynyt, oli pedagoginen näkökulma ja asennoituminen läsnä opinnoissa. Ohjaajan ja opettajan tontti laajeni jälleen koukuttaen minut yhä syvemmin haasteidensa ääreen: enää eivät riittäneet asenteeksi vain omat taiteelliset kiinnostukset ja lähtökohdat, entä jos ohjaamiseen liittyy lähtökohtaisesti teatterin sekä taiteen keinojen ja taitojen opettaminen?

Metropolian aikana päädyin vuonna 2015 pedagogisessa näkemyksessäni omaan versiooni *mestari-kisälli-suhteesta*. Viisivaiheissa opetussuhteessa opettaja näyttäytyy tiedon ja oppimisen tukijana, mahdollistajana, sujuvoittajana, joka saapuu paikalle, kun oppilas itse on valmis:

Kuva 1: Pedagoginen malli vuodelta 2015.

1. kohdassa tapahtuu opettajan ja oppijan kohtaaminen. Näin syntyy dialogi, joka luo edellytykset oppimiselle. Kohdassa 2 ja 3 rakennetaan luottamusta sekä opetuksen sisältöön sopivat opetusmenetelmät, joiden kautta päästään kaavion pisimpään osaan,

kohtaan 4, *syväoppimisen ikuiseen spiraaliin*. Spiraalissa opettaja ja oppija, mestari ja kisälli vaihtavat keskenään oppia ja tietoa, kunnes suhteen päättyessä kohdassa 5 oppilas eli kisälli on valmis jatkamaan omaa matkaansa, opettaja ja oppija eroavat.

Nyt kirjoittaessani ja reflektoidessani kyseistä vuonna 2015 tekemääni pedagogisen ajatteluni mallia, huomioni kiinnittyi opettajasta käyttämäni sanaan *mestari*. Vaikka malli puhuu dialogisen opetussuhteen puolesta, vannoo sen nimeen, on taustalla ajatus siitä, että vain opettaja on mestari, jotain suurempaa kuin hänen luokseen tuleva kisälli. Ajatus siitä, että *opettaja saapuu, kun oppilas on valmis* pitää sisällään jo valmiiksi rakennetun asenteen siitä, että opettajalla on lähtökohtaisesti jotain sellaista, jota oppilas tai oppija ei voi kohdata ennen jonkinlaista valmistautumista. Opettajan itsensä ei tarvitse muuttua.

Myös kaiku toisesta sanasta kantautuu korviini. *Guru*. Jään kiinni inhimillisestä haaveestani olla jotain suurta, suuri opettaja, guru, jolla on sisässään taitoja ja tietoja, jotka eivät horju, eivät järky, vaan pysyvät totuutena ajasta ikuisuuteen. Olisi ihanaa olla jotain pysyvää, hahmo, joka voi jakaa jotain kestäväää luokseen saapuville oppijoille.

Teatteri-ilmaisun ohjaajan tutkinnon jälkeen toimin puolitoista vuotta freelancerina Mikkelin alueella tehden keikkaluontoisesti opetustöitä oppilaitoksissa nuorten ja kehitysvammaisten parissa sekä produktioita Esittävän taiteen kollektiivi Kaukasuksessa. Opettajan rooli kiehtoi yhä. Aloin jollain tapaa tulla sinuiksi sen asian kanssa, että äitini sukupuussa asetun opettajien jatkumoon, ehkä ei ole ihmekään, että nautin opettamisesta, ehkä se voisi olla minun henkilökohtainen ihmisen tehtäväni.

Vuonna 2018 pääsin aloittamaan opinnot Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun teatteriopettajan maisteriohjelmassa. Elokuun orientaatioluennolla esittelin oman kiinnostuksen kohteeni olevan *uudenlainen, lämmin mestari-kisälli-suhde opetustilanteessa*. Yhä halusin päästä mestariksi mestareiden joukkoon.

Ja nyt hyppäämme kevääseen 2019, lumia sulattavaan maaliskuuhun aikaan, jolloin suoritin ensimmäisen maisteriohjelman kuuluvan opetusharjoittelun.

3. GURU PETTYY – ITSEENSÄ

Tässä luvussa käyn läpi molemmat opetusharjoitteluni ja sanoitan omaa kokemustani niissä, törmäystä omaan ennakkosuunnitteluuni.

3.1. Tehtävä näyttämöllä-kurssi Lahden kansanopiston teatterikoulutuksessa

Teatteripedagogiikan opintojeni ensimmäisen opetusharjoittelun suoritin Lahden kansanopiston teatterikoulutuksessa maaliskuussa 2019. Opettamani ryhmä koostui Teatteri I -linjan opiskelijoista eli opiston teatterikoulutuksen ensimmäisestä vuosikursista. Kaikkiaan ryhmässä oli 20 opiskelijaa.

Halusin toteuttaa harjoitteluni juuri Lahden kansanopistossa, koska yksi oma urahaaveeni on toimia itse vastaavanlaisen teatterilinjan vastuupettajana kansanopistotasolla. Tunsin tarpeen päästä maistamaan opiston arkea ja aistimaan opiskelijoiden energiaa. Lahden teatterikoulutus oli itselleni tuttu ja luonnollinen kontakti, koska oman opiskeluni (2012–2013) jälkeen olen jäänyt osaksi sen toimintaa alumnina.

Teatterikoulutuksen vastuupettaja Timo Raita antoi minulle varsin vapaat käden oman opetuskokonaisuuteni suunnittelemiseen. Opetusta suunnitellessani olin itse syvästi kiinnostunut näyttelijän toiminnasta tyhjällä näyttämöllä ja tilanteiden syntymisestä tämän toiminnan kautta. Näiden lisäksi olin joulukuussa 2018 osallistunut Ville Sandqvistin kurssille *Näyttelijän tehtävä*, jossa näyttelijän työhön syvennyttiin esiintymistilanteen suoritusten kautta. Näiden kahden kokonaisuuden kautta suunnittelin opetuskokonaisuuden, kurssin nimeltä *Tehtävä näyttämöllä*.

Kurssin tarkoitus oli syventää opiskelijan käsitystä omasta esiintyjyydestään, ilmaisustaan ja vahvuuksistaan. Kollektiivisen keskustelun kautta käsiteltäisiin esiintymistilanteen peruskysymyksiä läsnäolosta ja näyttelijän tehtävästä erilaisissa tilanteissa. Menetelmänä olisivat yhteiset tyhjän näyttämön harjoitteet, joita tehtäisiin

eri tiloissa kurssin aikana. Keskiössä olisi koko ajan ruumiillinen yksilö, jotta olisimme sitovasti kiinni konkreettisessa toiminnassa ja sitä kautta esiintyjän taidoissa ja tekniikassa. Yhteisen keskustelun alkupisteeksi olin valinnut kurssin lukemistoon tekstejä Denis Diderolta, David Mametilta sekä Yoshi Oidalta.

Tällaiseen toimintaan olin valmistautunut. Koin, että tällaiseen toimintaan minusta on ja voin toimia tämän suunnitelman eteenpäin viejänä, jonkinlaisena opetuksen johtajana – ajatuksenani oli, että ryhmä opettaa myös paljon itse itseään etenkin keskustelumuotoisessa opetuksessa. Valmistautumisen lisäksi latasin koko harjoitteluun valtavasti paineita, tunsin olevani jonkin merkittävän hetken äärellä, koska kansanopisto näyttäytyi minulle oleellisena uravaihtoehtona. Työpäiväkirjaani muotoilin asiaa näin:

”...latasin tähä hirmu paljon etukäteen. Mulla meni viimeset illat ja yöt ihan valvoessa. Eniten sen takia, että entä jos tää onkin ihan kamalaa paskaa, entä jos oon ollu väärässä tän fiiliksen suhteen, että tajuan heti ekana päivänä, että nyt on menny unelma huti. Semmosia pyörittelin. Tai siinä on jotenkin semmonen itsepetoksen fiilis, ja pitäisin itseäni tyhmänä, että miten oot menny tämmöstä luulemaan itsestä. Ja se ois paha isku, koska kuitenkin ajattelen tuntevani itseäni jo jonkin verran.”
(Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Näistä tunnelmista astuin sisään opiston uuteen teatteritilaan ja istuin katsomoon seuraamaan tuntia – ensimmäisen viikon saisin vain seurata opetusta, jotta pääsisin kiinni ryhmään.

Tunnelma tuli yllättäen iholle. Ryhmä oli valmistautumassa perjantaina tapahtuvaan ensi-iltaansa ja vallitsevana ilmapiirinä oli epämääräinen negatiivinen tuntu. Seuratessani opetusta aistin, että ryhmässä kytee jonkinlainen vastustus vierailevaa ohjaajaa kohtaan. Kyseessä oli lukuvuoden suurin projekti ja sitä kautta merkityksellinen esitys, joten ymmärsin, että yksilöt ovat varmasti ladanneet tähän paljon vaivaa, painetta ja onnistumisen tarvetta.

Ilmapiirin tuntu oli kerta kaikkiaan vahva. Ensimmäisellä viikolla suunnittelimme Timo Raidan kanssa yhdessä tulevaa opetustani ja Timo nosti esille, että produktion liittyvät

tunteet ja kokemukset voivat valua minunkin opetustunneilleni. Toisaalta koimme, että koska tuntini eivät olisi sidoksissa itse käynnissä olevaan esitykseen ja esityskauteen, se voisi myös myötävaikuttaa opiskelijoihin vapauttavasti. Minun tunneillani keskityttäisiin näyttelijäntyön perusasioihin ja esiintymistilanteeseen tyhjällä näyttämöllä, jossa ei olisi lähtökohtaisesti esityksen lavasteita, maailmaa ollenkaan.

Sitä emme kuitenkaan osanneet odottaa kuinka suuresti tilanne vielä laajenisi.

Ensi-illan jälkeen oma opetusharjoitteluni ei meinannut päästä käyntiin. Ryhmästä ilmeni halu keskeyttää esityskausi, jollei esitystä jollain tapaa muutettaisi. Joitakin esityksiä jopa peruttiin. Ryhmä oli ajautunut kriisiin, joka vaati välittömiä toimia ja ratkaisuja, joiden tekeminen ymmärrettävästi nappasi pois opetustunteja itseltäni.

”Koko päivä meni uusiksi, koska ryhmässä ilmeni Othelloon liittyvä kriisi. Ryhmä koki esittämisen epämiellyttäväksi ja iltapäivällä päädyttiin jopa esityksen perumiseen. Lopullisen päätöksen teki lopulta Timo Raita. Näin ollen minun opetussisältö jäi toisarvoiseksi suhteessa koulutuksen isoon kuvaan. Olin mukana keskustelemassa kriisiä auki.” (Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Koin toki turhautumista siitä, että minulta vähenevät opetuksen harjoittelemisen tunnit, mutta toisaalta käänsin ajatteluni myös siihen suuntaan, että nyt saan opetusharjoitteluni puitteissa seurata äärimmäisen kiinnostavaa ja monisyistä kriisiä lähietäisyydeltä. Toisaalta koin myös pettymystä itseeni, koska oma valmistautumiseni oli mennyt hukkaan, se oli ollut tavallaan turhaa työtä.

Kriisin ilmapiiri vaikutti minuun. Suuret tavoitteet näyttelijän tehtävän uudelleen määrittämisestä alkoivat tuntua yhä vähemmän tärkeiltä, välillä jopa merkityksettömiltä. Kipuilin, sillä juuri sitä olin halunnut tulla opettamaan ja tutkimaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Aistimani väsymys ja stressittömyyden tarve opiskelijoissa kuitenkin tuntui oleellisemmalta.

Päätin keskittyä opetuksen rytmiin uudestaan. Otin ruumiin rentoutukseen keskittyvän meditaation toistuvaksi osaksi opetusta, annoin keskusteluille tilaa, pyrin madaltamaan näyttämöllisten harjoitteiden tekemiselle asetettua suorittamisen rimaa alemmas.

Yhtäkkiä kaikki alkoi sujua, kriisissä kamppaileva ryhmä näytti kadonneen, sitä ei näkynyt minun tunneillani kuin muutamissa keskustelujen ohi menevissä kommenteissa, jotka palasivat produktion kokemuksiin.

”Minulla on ollut mukavaa. Tuntuu, että omat tunnit ovat olleet hyvin lähellä sellaista muotoa, josta opettajana nautin. Keskustelut rullaavat todella vaivattomasti ja oikeastaan haasteena on ollut aina, että meinataan keskustelujen takia mennä automaattisesti yliajalle.”
(Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Löytynyt, itselleni uusi opettamisen muoto tuntui suurelta lahjalta. Kaikesta negatiivisen tunnusta, jota olin ryhmän kanssa yhdessä kokenut, mahdollisti jonkin uuden syntymisen myös minulle opettajana. Tilanne ei ollut sellainen kuin olin kaavaillut ennakkosuunnittelussani, se antoikin jotain muuta.

Vauhtiin päästyään kurssi eteni sutjakkaasti loppuunsa. Koin opettajana opiskelijoiden olevan motivoituneita ja innostuneita näyttelijän tehtävän äärellä. Suuri osa käytännön harjoituksista tapahtui tyhjällä näyttämöllä – ei rekvisiittaa, ei varsinaisia lavasteita, vain tila ja sen ominaisuudet itsessään – *mene näyttämölle-harjoitteina*. Näissä harjoitteissa osallistuja toimii omien tai muilta saamiensa impulssien mukaan. Tyhjän näyttämön olosuhde tuntui herättävän paljon uusia ajatuskeloja niin opiskelijoille kuin myös itselleni.

Kurssin päätöspäivä oli totaalinen yllätys – se oli täynnä tunnetta, opiskelijoiden onnen tuntemuksia. Valmistetut demot olivat vaikuttavia, ihmiset puhuivat loppureflektiossa avoimen herkästi ja minulle näytti siltä, että jotain merkittävää oli kaiken mylläkän aikana saatu aikaan. Oma junamatkani takaisin Lahdesta Helsinkiin oli täynnä ihmetystä: kuinka tässä näin kävi? Kuinka tämä saattoi päättyä näin onnellisesti?

”...koko homman jälkeen osa porukkaa oli ihan todella herkillä. Onnen kyyneleitä. ”Meidän luokka ei oo ollu aikasemmin onnellinen.” Kyllähän siinä sulaa opettajan sydän. Ehkä saatiin yhdessä aikaan iloa ja lämpöä. Rakkautta ja rakkaudellista kohtaamista. Oikeastaan kaikki muu onkin oikeastaan turhaa.

Kurssin sisällön reflektiossa kuulin tyyppien kommenteista, että keloja oli lähtenyt liikkeelle, armollisia ajatuksia omaan tekemiseen oli tullut.

Luin äsken nyt junassa reflektion alun kolme lappua. Huhhuh. On hirmusen etuoikeutettu olo. Homma meni hyvin kaikesta päätellen.

Lämpö, rentous ja rakkaus eivät pedagogisina työkaluina vähene.” (Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Kun positiivinen tunnelataus alkoi hieman hälventyä, ja pääsin myös omasta onnen kokemuksestani opettajantyön nautinnollisuudesta yli, aloin kokea yhä vahvemmin pettymystä itseeni. Kuinka saatoin olla ennakkosuunnitelmieni kanssa niin pahasti ryhmän tilanteen vieressä? Miksi en ollut osannut nähdä tulevaa?

Jälkeenpäin nämä ajatukset tuntuvat mahdottomuudessaan koomisilta. Kuinka voisikaan valmistautua yllättävään ryhmän kriisiin, jos ryhmän kanssa ei ole tavannut kertaakaan aikaisemmin? Mutta kokemus omasta typeryydestä oli voimakas. Olisin halunnut olla valmistautuneempi kriisiin, jota en osannut odottaa. Olisin halunnut suunnitella tilaa ja ilmaa antavan kurssin jo etukäteen.

Olisin halunnut olla jälleen se guru, joka on aina tehnyt kaiken oikein.

Päätin, että seuraavassa opetusharjoittelussani en toista tätä samaa virhettä. Otan ensimmäisestä harjoittelusta mukaani tilan antamisen taidon, joka oli toiminut äärimmäisen hyvin. Annan tilaa oppijalle, rakennan tilaa ja ilmaa antavan kurssin, joka voidaan viedä tyylikkäästi alusta loppuun.

3.2. Actors act -näyttelijäntyön kurssi Mikkelin Poikateatterissa

Toisen opetusharjoittelu suoritin kesäkuussa 2019 Mikkelin Poikateatterissa, joka on vuonna 2008 Myrsky-hankkeessa perustettu nuorten harrastajateatteri. Poikateatterin ohjaaja Joonas Veijanen, joka on myös kollegani Kaukasus-kollektiivissa, oli ottanut

puheeksi, että poikateatterilaiset olivat ilmaisseet halunsa näyttelijäntyyöhön keskittyvään kurssiin – perinteisesti Poikateatterin esitykset ovat prosessilähtöisiä ja keskittyvät enemmän nuorten omien aiheiden tuomiseen näyttämölle ja keskittyminen esimerkiksi näyttelijäntyyön teknisiin asioihin jää vähälle.

Näistä lähtökohdista rakentui *Actors act -näyttelijäntyyön kurssi*, joka tapahtui intensiivisenä kesäopintona kesäkuun alusta juhannusviikon torstaihin. Kurssille osallistui viisi poikateatterilaista. Toimin itse kurssin pääopettajana, minkä lisäksi vierailijoina kävivät Joonas Kääriäinen ja Kasper Hultkonen, molemmat entisiä poikateatterilaisia ja nykyisiä teatterikentän tekijöitä.

Kurssin lähtökohtana oli tekstilähtöinen näyttelijäntyyö. Valitsin etukäteen vinon pinon erilaisia tekstejä, joita osallistujat pääsivät työstämään kohti monologia. Tekstejä oli laidasta laitaan: Shakespearea, Tsehovia, tekstariपालstan viestejä, reseptejä, Leinon ja Kailaan runoja, katkelmia romaaneista, säätiedotuksia, televisio-ohjelmien esittelyjä. Jokainen sai valita itselleen ensin yhden jollain tapaa kiinnostavan ja innostavan tekstin ja myöhemmin vielä toisen. Näiden lisäksi tehtiin myös muutamia kuoro-ohjelmia itse valitsemistani teksteistä.

Monologiensa lisäksi kurssilla tehtiin yhteisiä näyttämöharjoituksia, katsottiin elokuva ja esitys, keskusteltiin näyttelijän ammatista ja koulutuksesta. Varsinaisessa tekstityöskentelyssä painottuivat puhe ja äänenkäyttö, keho ja sen liike, toiminnan tarkkuus, ajatuksen kulku, suunnat sekä tilan käyttö.

Kolmen viikon intensiivikurssi tiivistyi esitykselliseen opinnäytteeseen, demoluonteiseen esitykseen nimeltä *Kakkua, klassikoita ja tiedotteita*. Esityksessä jokainen kurssilainen sai esittää harjoittelemansa soolot sekä yhteiset kuoro-osuudet.

Itse hain vauhtia toiseen opetusharjoitteluuni ensimmäisen harjoittelun kokemuksesta. Olin todennut, että tilan antaminen on oikea keino opettaa näyttelijäntyyötä ja esiintyjyyttä, sitä siis saisi piisata kesäkurssillakin. Lahdessa toiminut *mene näyttämölle -harjoite* tulisi käyttöön myös Mikkelissä. Tyhjän tilan aikaansaama kokemus

ensimmäisessä harjoittelussa oli saanut minut innostumaan tyhjiydestä opetuksen olosuhteena, sitä halusin tutkia lisää.

Tyhjiys olosuhteena osoittautui kuitenkin haastavaksi. Kurssin alkumetreiltä asti huomasin törmääväni tunteeseen, ettei toiminta meinaa oikein sujua. Työpäiväkirjassani pohdin tyhjiyden olemusta opetuksessa nuorten harrastajien kanssa, kyseessä on harjoittelun toinen päivä:

”jotenkin itsellä on koko ajan sellainen olo, että ei ihan lähe tää homma käyntiin. ehkä kyse on jostain omasta asenteesta suhteessa tyhjiyteen luottamiseen. vaatiiko tyhjiys taitoja oppijoilta? tyhjiyteen tulisi osata tuoda jotain? arvotanko sen mitä jätkät tuo näyttämölle? onko minulla mielessäni jokin idylli, jota haluaisin nähdä? petykö minä näihin oppijoihin? olenko minä itse jotenkin perseestä nyt? tämmösiä kelailen.” (Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Muistan edelleen selvästi pettymyksen tunteen suhteessa itseeni ja opetukseeni: kuinka olin jälleen saattanut ennakkosuunnitella jotain, joka ei ollutkaan oikea ratkaisu? Ylitsevuotava tyhjiys olosuhteena tuntui hutilaukaukselta, mutta oma pohdintani sen suhteen syveni:

”tyhjiys tänään hieman sivuosassa poislukien aamupäivän mene näyttämölle -harjoite. tai ehkä enemmän kyse on ollut siitä oman opettajuuden tyhjiydestä. se onki toisaalta hirmusen kiinnostava asia: kuinka pitää itsensä tyhjänä ja silti kyetä tarjoamaan oppijalle jotain. tavallaan pitää tiski tyhjänä, mutta heti kun oppija antaa impulssin, sitten ite heittää tiskin alta tilanteeseen sopivaa, sitä tukevaa tai sitä haastavaa matskua. eli onko opettaja todella tyhjä? koittaa naamioida omaa erityisasemaansa, omaa guruuttaan? tätä täytyy meditoida.

mutta sitä mietin tänään eritoten, että voiko harrastajaa, taidoiltaan vasta alkeissatasolla olevaa oppijaa vaatia luottamaan tyhjiyteen ja tyhjään? onko se eettisesti kestävä? sisältyykö tähän luottamusvaatimukseen opettajan vallankäyttö? rakentaako se itsesasiassa suuremmaksi taitokuilua harrastajan ja opettajan (ammattilaisen) välille? voisi ajatella, että harrastajan kyky ei riitä kohtaamaan tyhjiyttä, joten opettajan tulee se

täyttää, opettaja saa näin ollen omaa taituruuttaan näyttää, tuoda julki.” (Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Suureksi avuksi vallitsevassa tilanteessa osoittautuivat keskustelut Joonas Veijasen kanssa, joka toimi myös harjoitteluni ohjaavana opettajana. Hän osasi kysellä auki omaa turhaumaani ja johdatella omaan ajatteluuni tietynlaista riman madaltamista – kurssin osallistujia ovat nuoret teatterin harrastajat, eivät ammattilaiset. Nuoret harrastajat, joilla ei vielä ole kokemusta, ovat vasta hakemassa kokemusta.

Veijasen kanssa käydyt keskustelut saivat minut palaamaan jollain tapaa alkupisteeseen, hieman samoin kuin ensimmäisessä harjoittelussa ryhmän kriisin ilmetessä. Kysyin itseltäni omaa ennakkosuunnitelmaani epäillen *mikä ryhmälle olisi merkityksellistä?* Kurssin puolesta välissä vastaus kysymykseen tuli myös ryhmältä itseltään välirefleksion aikana: heillä on halu keskittyä monologiin työstämiseen ja sen kautta oppimiseen.

Näin ryhmä veti minut irti omasta tyhjyyden olosuhteen tuskastani, omassa opettajuudessa kiinni rypevässä ongelmoinnista ja aloin keskittyä enemmän ryhmään ja sen kokemukseen. Palasin samaan kokemukseen, jonka olin tehnyt ensimmäisen harjoittelun loppurefleksiossa:

”...miun fokus siirtyy itsestä teihin. Ja silloin yleensä oleminen helpottuu, kun näin tapahtuu.” (Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Tämän taitekohdan jälkeen toiminta tuntui sujuvoituneen oleellisesti. Keskityimme yhdessä jokaisen monologin hiomiseen, muut katsoivat, kun yksi työskenteli minun ohjauksessani, kaikki ideoivat yhdessä, joihinkin kohtauksiin nostettiin myös muita esiintyjä. Saimme kiireestä huolimatta demoesityksemme valmiiksi.

Aloin tuntea vahvasti harjoitustilanteessa tarpeen, että minun täytyy omalla esimerkilläni luoda ilmaisun rohkeutta näyttämölle. Tähän en ollut varautunut, sillä olin olettanut, että tyhjä näyttämö luonnostaan kutsuu luokseen irrottelevaa näyttelijäntyötä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Tyhyydestä näyttikin syntyvän passiivinen tyhjiö, eikä mahdollisuuksien leikkikenttä.

Ratkaisuni oli ryhtyä pumppaamaan rohkeutta monologeihin. Kannustin yhä enemmän suurempaan ilmaisuun, isompaan elekieleen, vahvempiin puhumisen laatuihin, jos jokin hahmo näytti syntyvän, sitä vietiin pidemmälle. Tämä tuntui tepsivän, staattinen tyhjiys vaikutti katoavan ja kehitystä monologeissa alkoi tapahtua.

Opettajana kohtaamiseni tyhjyyden kanssa yllätti minut täysin. Ensimmäisen harjoittelun antama lataus koki vastareaktion, jota en osannut odottaa. Samalla se herätti yhä syveneviä kysymyksiä opettajuuteen ja tyhjiyteen liittyen, kysymyksiä, jotka jäivät muhimaan oman opettamisen toimintani taustalle:

”...tyhjiys-kelassa olen jäänyt muhimaan siihen, että tyhjiys on jonkin luomisen edellytys. teatterissa se on tyhjä näyttämö. sinne tarvitaan toimintaan, sinne tuodaan toimintaa. se kuka se on, joka sinne jotain tuo, on äärimmäisen oleellinen pedagoginen kysymys. onko se oppija vai onko se opettaja? voiko oppijaa vaatia täyttämään tyhjiys, jos taitoja ja työkaluja siihen ei vielä ole? kuinka paljon opettaja saa tyhjiyttä täyttää? missä on raja? onko rajoja? mitä on hyvä opettajuus tyhjiyden äärellä? mitä voisi olla tyhjiyden täyttäminen yhdessä?”
(Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Koen, että kolmen viikon intensiivinen kurssi oli aikaansa pidempi matka. Jouduin jälleen päästämään itse irti ennakkosuunnitelmastani, huolella rakentamastani gurun tiedosta, jota aioin tarjota. Tulin kehittämään omaa näyttelijäntyön opettamistani, mutta pääsin jonkin syvemmän äärelle.

Oma opettajuuteni oli horjunut. Tyhjiys, jota olin tahtonut rakentaa oppijoiden olosuhteeksi näyttämölle, lankesikin itseeni:

”aika tyhjä olo. paljon näyttämöinfoa tuli tästä päivästä. porukka veti hyvin. minut on imetty tyhjiin. onko tämäkin yksi osa sitä opettajan tyhjiyttä? jäljelle jäävä tyhjiys. joka on tässä, tänään hyvä fiilis, tuntemus. toisaalta on olemassa myös se ohjaajan tyhjiys, joka ensi-illan aplodeissa meidät kohtaa. kaikki katoaa käsistämme.

ja on se nba-mestaruuden jättämä tyhjyys, kun kaikki se työ, joka on tehty, se vaiva, joka on nähty, muuttuikin yhtäkkiä tarpeettomaksi. voitto on saatu.

mitä tyhjyyden jälkeen?

toisaalta: mitä ennen tyhjyyttä?

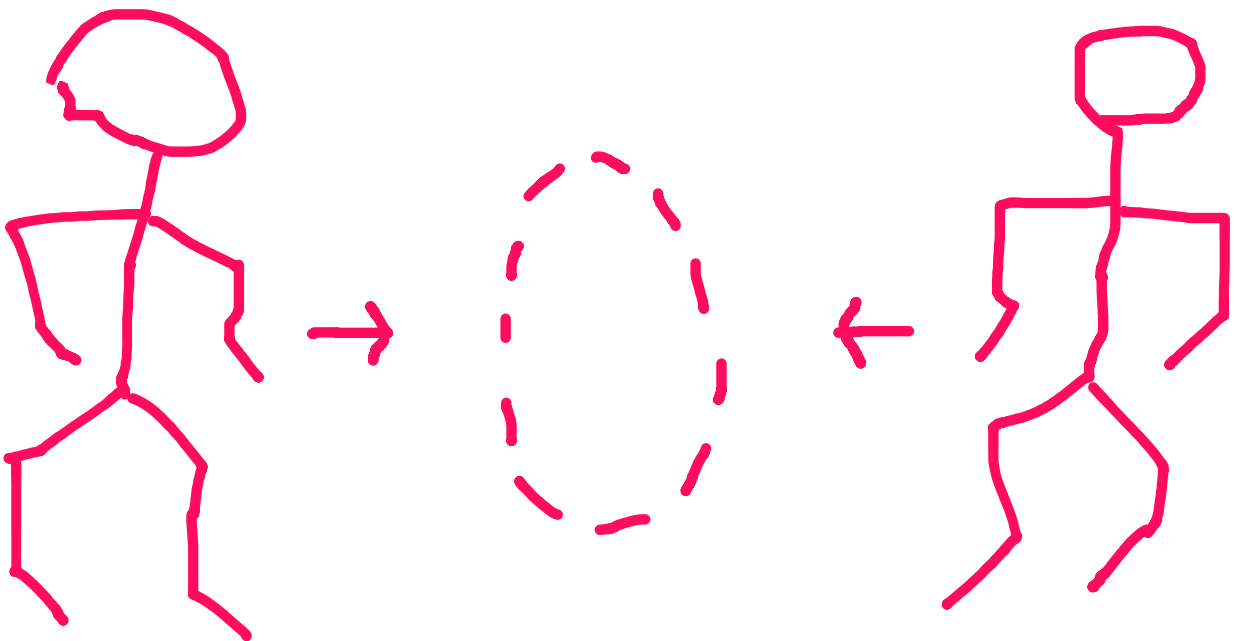
toisaalta: mitä tyhjyydessä?" (Korpelainen, työpäiväkirja 2019.)

Kesän edetessä palasin saman pettymyksen ääreen kuin ensimmäisen opetusharjoittelun jälkeen. Kuinka ennakkosuunnitteluni saattoi pettää minut?

Sisäistä guruani, opettajan identiteettiäni oli toistamiseen horjutettu.

4. OPETTAJA VÄLITILAN KESKENERÄISYYDESSÄ

Opetusharjoittelut olivat iskeneet huomioni uuteen kohtaan opetustilanteessa, hetkeen, jossa oma ennakkosuunnitelma ei ole enää relevantti, vaan oppija ja oppijat muuttavat opetuksen luonteen. Tämä preesenshetki näyttäytyy tilanteena, jossa omaa toimintaa joutuu muuttamaan, kuin antaisin periksi, luopuisin jostakin. Tuntuu siltä, ettei minulla ole mitään annettavaa. Toisaalta samassa turhuuden ja tyhjyyden kokemuksessa syntyy ajatus siitä, että nyt jotain voi tapahtua. Kuin olisin välitilassa.

Kuva 2: Opettajan ja opetettavan väliin jokin tila.

Mitä on tämä syntynyt välisyys? Miksi se on? Ja kuinka voin opettajana toimia tässä välitilassa mahdollisimman hyvin?

Filosofian emeritusprofessori Jacques Rancière kuvaa teoksessaan *Vapautunut katsoja* (2016) opettajan ja oppilaan suhdetta tietämättömyyden kautta. Opettajan ja oppilaan väliin jää kuilu, joka syntyy suhteesta tietoon: opettajalla on jotain tietoa, jota oppilaalla ei vielä ole. Oppilaan tietämättömyys on jopa kaksitasoista – hän ei edes tiedä mitä ei tiedä. Rancièren mukaan tämänkaltaisen pedagogisen suhteen logiikka johtaa opettajan tehtävään, joka on pyrkiä lyhentämään tätä kuilua opettajan ja oppilaan välillä. Tämä tehtävä pakottaa opettajan pyrkimykseen olla koko ajan askeleen edellä oppilasta, sillä

vain opettaja voi tietää milloin ja millä tavoin tietämättömyydestä voidaan päästä eroon, eli milloin tietoa voidaan jakaa. Näin ollen opettaja vain jatkuvasti uusintaa tietämättömyyden välitilaa, koska hän jatkuvasti joutuu omaamaan uutta tietoa, jota vain hän voi tietämättömälle oppijalle tuoda. (Rancière 2016, 15.)

Rancièren kuvaama suhde osuu piinallisen tarkasti omaan opettamisen kuvaani ennen opetusharjoitteluitani. Koin, että minulla on jotain tietoa, jota minun tulee siirtää eteenpäin, vähentää tietämättömyyttä. Tällainen opetustilanteen lähtökohtainen olemus kuitenkin vain ylläpitää omaa lähtökohtaansa: *älyjen epätasa-arvoa* (Rancière 2016, 16–17). Mikään ei voi muuttua, opettajan asema mestarina, guruna, (ainoana) tietäjänä säilyy.

Toisenlaisen pedagogisen suhteen luonteeksi Rancière nostaa Joseph Jacotot'n termin *älyllisen vapautumisen*. Tämä intellektuaalinen emansipaatio ei tarkoita kaiken älykkyyden olevan samanarvoista, vaan älykkyyden ilmentymä itsessään on tasaveroista, älyjä ei erota toisistaan kuilu. Ihminen oppii uutta vertaamalla havaintojaan toisiinsa, hän luo itse tietoa. Tämä myös vapauttaa opettajan: hän ei ole enää ainoa asiantuntija, joka voi *silloittaa* tiedetyn ja tietämättömän välisen kuilun. Hän voi luopua tietoa jakavan mestarin asemasta ja rohkaista oppilaita rohkeasti tutkimaan uusia merkityksiä, kehittämään omaa ajatteluaan. Opettaja ja oppilaat voivat kulkea yhdessä polkua, joka johtaa yksinkertaisesti tietämättömästä tietoon, polun kulkeminen itsessään on älyllinen teko. (Rancière 2016, 17–18.)

Ehkä jotain tämänkaltaista minulle tapahtui molemmissa harjoitteluissani. Kun luovuin omasta ennakkosuunnitelmastani, tiedosta, jonka olin määritellyt etukäteen tärkeäksi, jotain tapahtui. Jokin muuttui, jollain tapaa koen olleeni enemmän yhtä ryhmien kanssa.

Filosofian tohtori Juha Varto kuvaa artikkelissaan *Ihmisen seuraaminen* (2007) opettajan ja oppilaan välistä suhdetta *erityiseksi tilaksi*. Tämä tila mahdollistaa oivaltamisia, joita molemmat suhteen osapuolet voivat kokea. Kuitenkin Varto toteaa, että oppilas voi kokea tällaiset oivallukset vain suhteessa opettajaan, vaikka opettaja ei varsinaisesti anna oivallusta oppilaalle. Varton mukaan opettaja voi itseasiassa olla itse

aivan yhtä hämmästyneenä oivalluksen tapahtumisesta kuin oppilaskin. (Varto 2007, 18–19.)

Oppilas seuraa opettajaa, hän on seuraaja ja opettaja seurattava. Heidän välillään ei ole subjektin ja objektin kaltaista suhdetta, vaan molemmat ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa. Varton mukaan tämä riippuvuussuhde voi toteutua vain niin kauan kuin molemmat suostuvat rooliinsa, seuraajaan ja seurattavaan. (Varto 2007, 19.)

Koen, että tämän kaltaisesta kahden välisestä opetussuhteesta kumpusivat myös omat kokemukseni opetusharjoittelussa. Hämmästyin siitä, mitä oppijat toivat tilanteeseen, jouduin itsekkin oppimaan jotain uutta. Oma suunnitelmani tarvitsi päivitystä, minun piti nopeasti oppia mitä se voisi olla, minkälaisia muutoksia tarvitaan. Tässä kokemuksessa seuraamisen kokemus myös muuttui kaksisuuntaiseksi: seurasin itse oppijoita, he olivat minulle seurattavia, joista koitin oppia mitä muutoksia opetukseni tarvitsee.

Muutoksen ja muuttamisen tarpeen ilmentyessä tunnistan voimattomuuden tunteen. Jostain syystä minun oma toimintani ei riitä enää tässä tilanteessa. Varto nostaa tämän kohtaamisen yhdeksi seurattavana olemisen suurimmista haasteista:

”Maailma ei tapahdu tahdon mukaan vaan kuten se tapahtuu. Sitä ei voi ottaa vastaan tahdon mukaan vaan mukautuen siihen, kuinka se tapahtuu. Muutosta voi haluta ja sen voi toteuttaa, mutta vasta myöhemmin. Seuraamalla opettamisessa ei näin ollen etsitä yleistä periaatetta, joka olisi järjen ja siis tahdon asia, vaan annetaan asioiden tulla esille sillä tavalla kuin ne ovat tullakseen. Luulisi tietenkin, että tämä on mitä helpointa, pelkkää vetelehtimistä ja passiivisuutta, mutta kuten tunnemme zeniläisyydestä, taolaisuudesta, Mestari Eckhartilta, Angelus Silesiukselta, Spinozalta ja Heideggerilta, juuri tämä on vaikeinta.” (Varto 2007, 25.)

Varton mukaan siis seurattavan opettajan työssä on kyse mukautumisesta muuttuvaan maailmaan. Samansuuntaisen näkemyksen tuo esille Hannu Heikkinen kirjoittamassaan teoksessa *Vakava leikillisyyttä* (2007), jota voisi ehkä tänä päivänä jo pitää yhtenä suomalaisen draamakäsityksen perusteoksista.

Heikkisen mukaan draamaopettajan työ *ei ole helppoa*, mikä johtuu työhön sisältyvästä kohtaamisista. Myös opettaja joutuu työssään kohtaamaan draaman, jonka kokeminen puolestaan vaihtelee yksilöittäin, sillä jokainen kokee draaman omalla tavallaan. Sama työstetty tarina voi merkitä opettajalle lähtökohtaisesti jotain muuta kuin ryhmä työskentelyn aikana nostaa sen teemoiksi. (Heikkinen 2007, 180–181.)

Draamaopettajan työssä tarvitaan valmiuksia myös moniin eri teatterin työrooleihin, opettajalta tulee löytyä valmiuksia toimia ohjaajana, käsikirjoittajana, dramaturgina, näyttelijänä, lavastajana, tuottajana. Tämän lisäksi opettajalla tulee olla hallussaan vahva pedagoginen osaaminen sekä paljon tietoa erilaisista draaman genreistä, joita hän voi käyttää opetustilanteen ja -muodon niin vaatiessa. (Heikkinen 2007, 181.)

Näistä kuvauksista syntyy kuva suppilomaisesta opettajasta, jolla tulee olla tietotaitoa valtava määrä. Opettamisen preesenshetkessä tästä kaikesta voidaan käyttää aina vain pientä osaa kerrallaan. Edelleen yhtenevänä piirteenä hahmottuu opettajan työssä kohtaaminen oppijan ja oppijoiden kanssa, mikä luo tarpeet toiminnan muodon valinnalle.

Toinen draamaopettajan työtä merkittävästi määrittävä tekijä on Heikkisen mukaan keskeneräisyys. Keskeneräisyys toimii haastajana ja elementtinä, joka tuottaa energiaa kolmella tasolla: älyllisellä, emotionaalisisella ja fyysisellä tasolla. Draaman hetket syntyvät ja kuolevat jatkuvasti yhä uudelleen, yhä uusia aukkoja syntyy kohdattavaksi. (Heikkinen 2007, 183.)

Oma kokemukseni tukee Heikkisen kuvausta keskeneräisyyden olosuhteesta. Toistuen kohtaan saman tunnon itse opettaessani: tämä toimi tämän hetken verran, tämä ei toiminut viimeksi, nyt tämä toimiikin. Keskeneräiset tilanteet ja muutos tuovat mieleen ikiaikaisen selviytymistaistelun, jota ihminen kävi ja käy yhä edelleen luonnonuskontojen vaikutusalueella: luonnossa ollaan ikuisen nykyhetken äärellä. Keskeneräisyyden ytimessä toimiva opettaja on myös ikuisen nykyhetken äärellä. Ja vaikka meillä on kaikki historiamme, kokemuksemme, tietomme käytössämme, kun kohtaamme nykyhetken, on siinä toiminta jotain, johon on hyvin vaikea valmistautua, sonnustautua, varautua.

Juuri tämä kiinnostaa minua opettajan työssä: kuinka voisin valmistautua siihen, että otan asioita vastaan sellaisina kuin ne ovat, hetkellisinä yllätyksinä, joihin en ole voinut valmistautua? Voinko rakentaa itselleni työkalun, jonka avulla voin nojautua itsevarmemmin kohtaamiseen, joka on aikaisemmin saanut minussa aikaan huolta ja murhetta?

Taideyliopiston lehtori Laura Gröndahl avaa artikkelissaan *Kohti köyhää opetusta* (2014) omaa tapaansa valmistautua opettajan tehtäväänsä. Gröndahl vertaa valmistautumistaan omaan työhönsä lavastajana. Luennon valmistelu on ennakoivaa työtä, jonka tarkoituksena on luoda henkinen tila, jossa oppiminen on mahdollista. (Gröndahl 2014, 56–57.)

Suunnitelma ei ole polku, jota pitkin voidaan kulkea, vaan se on pikemminkin kartoittamista – maasto, jossa tullaan työskentelemään, otetaan suunnitelmassa haltuun. Tämä tarkoittaa perehtymistä laajaan – laajempaan kuin varsinainen opetustilanne edes vaatii – tietomäärään, jota voi opettajana hyödyntää spontaanisti kulkien välillä aiheen ja aiheiden vieressäkin. Valmistautuminen mahdollistaa sen, etteivät opiskelijoiden kriittisetkään kommentit ole uhkia, kun asioita on jo lähtökohtaisesti valmis pohtimaan uusista, toisista näkökulmista. (Gröndahl 2014, 58.)

Gröndahlin näkemykset tuntuvat tulevan varsin lähelle Heikkisen edellä mainittuja kuvauksia draamaopettajan työstä. Opettajalla tulee olla paljon enemmän tietoa ja taitoa, paljon enemmän valmistautumista kuin lopulta todellinen tilanne vaatii.

Lavastajana Gröndahl hahmottaa opettajantyössään koko teatterikentän muutoksen vaikutuksen. Nykyteatteri on kulkenut kohti prosessissa elämistä. Täsmälliset ennakkosuunnittelut eivät enää ole välttämättömiä, vaan prosessille tahdotaan antaa tilaa, jotta uudet ja odottamattomat ratkaisut voivat syntyä. Gröndahlin mukaan tällaisessa ajattelussa on kyse esityksen ja sen toimijoiden *Toiseuden kunnioittamisesta*. Esityksessä, työtovereissa ja katsojissa on aina jokin vieraus, jota emme täysin pysty ymmärtämään tai jakamaan. Opetustilanteessa Gröndahlin mukaan tapahtuu sama vuorovaikutus: opiskelijat tuovat tilanteeseen odottamattomia näkökulmia. (Gröndahl 2014, 56–57.)

Itselleni tilanne näyttäytyy kirrkaana verrattaessa sitä koripallo-otteluun ja pelitilanteeseen. Yksi ottelu rakentuu neljästä kymmenen minuutin jaksosta, joiden sisällä molemmat joukkueet pelaavat hyökkäysaikasäännön mukaan: yhteen hyökkäykseen voi käyttää kerrallaan maksimissaan 24 sekuntia, yleensä on kuitenkin harvinaista, että hyökkäys venyy edes yli 20 sekunnin. Hyökkäävällä joukkueella on kentällä viisi pelaajaa ja käytössä on vain yksi peliväline, pallo. Näin ollen 20 sekunnin hyökkäyksessä yhdellä pelaajalla on pallo hallussaan keskimäärin vain muutaman sekunnin.

Kun pelaajana saan pallon haltuuni, minulla on vain muutama sekunti aikaa tehdä oma sen kertainen toimintani. En mitenkään voi tässä ajassa käyttää kaikkea sitä osaamista, jonka olen vuosien aikana hankkinut, vaan joudun tekemään valintoja, joihin vaikuttavat useat tekijät: missä kohdassa kenttää olen, millainen pelaaja minua puolustaa, kuinka lähellä tai kaukana hän on, kuinka lähellä tai kaukana ovat seuraavat puolustajat, missä ovat omat joukkueetoverini, olenko ollut pelipäivänä tarkka heitoissani, onko kehossani kaikki kunnossa, olenko väsynyt. Lista voisi jatkaa edelleen.

Koen, että samankaltainen tilanne minulla on toimiessani opettajana. Toki oppilaiden, opiskelijoiden, oppijoiden mainitseminen joukkueurheilun tapaan vastustajiksi olisi liikaa, mutta heidän tuoma haasteensa opetustilanteeseen on samaa henkeä kuin vastapelaajan tarjoama este. Koripallossa tavoitteena on korin tekeminen, opetuksessa yhteisen tiedon tekeminen.

Koripallossa taituruudeksi osoittautuu kyky tehdä vallitsevasta tilanteesta itselle ja omalle joukkueelle suotuinen, saada tilanteesta hyöty ja tehot irti. Vaikka koripallo on lajina sääntöorientoitunut, se on kuitenkin jatkuvaa improvisaatiota, tilanteet eivät koskaan toistu täysin samankaltaisina, pelaajat ovat jatkuvasti erilaisissa asemissa ja asennoissa. Tilanne on aina uusi, eri, ja myös minä olen joka tilanteessa jotain muuta kuin aiemmin, jotain uutta, eri.

Jotenkin näin hahmottuu myös opetustilanne. Opetustilanteen presens elää jatkuvassa muutoksessa, johon vaikuttavat opettajan ja oppijoiden hetkellinen olemassaolo, opetustila ja sen heilahtelut, vuoden- ja vuorokaudenaika, maailman tila ja tilanne. Jatkuva muutos luo puitteet jatkuvalle keskeneräisyydelle: on hyvin haastavaa ehtiä lopullisen valmiiksi.

Edelleen tuntuu kuin pyörisin itseni kehittämisen ympärillä, mutta en vielä ole päässyt pintaa syvemmälle, en kiinni johonkin konkreettiseen, jota voisin hyödyntää, jonka avulla opettajuuteni voisi kehittyä.

Hannu L.T. Heikkinen määrittää opettajan kehittymisen *identiteettityöksi*. Hyvän opettajan ominaisuudet eivät ole niinkään koulutuksessa saatujen taitojen lista, vaan kyseessä on moniulotteisempi kulku, joka käydään kysyen: *kuka olen, keitä me olemme ja kuka olen opettajana*. Opettajan kehitys tapahtuu persoonallisen ja kollektiivisen identiteetin rakentumisen myötä. (Heikkinen, H.L.T. 2002, 275.)

Osa identiteetistämme rakentuu pysyvyyden kautta, mutta Heikkinen korostaa myös toisenlaiseksi muuttumista identiteetin muodostumisessa. Hän nostaa esille termin *narratiivinen identiteetti*, joka meissä rakentuu kaikkien niiden oman elämämme tarinoiden ja selontekojen kautta, joita yksilö kertoo niin itselleen kuin muille ympärillään. Kertomukset mahdollistavat kokemusten ulkoistamisen itsestä, jolloin niiden tulkinta voi alkaa. Tämä alati muotoutuva tarina, joka muodostuu elämästä ja sen tuomista kokemuksista luo narratiivisen identiteettimme. Heikkinen tiivistää tämän toteamalla: *olen tarina, joka tapahtuu minulle*. (Heikkinen, H.L.T. 2002, 279–281.)

Minä olen tarina.

Voisiko oman tarinani, oman narratiivini tarkastelu auttaa minua kehittymään opetuksen tilanteessa, jossa joudun muuttamaan omaa ennakkosuunnitelmaani? Jos tunnistan paremmin omat lähtökohtani, omat sisäiset roolini, omat sisäiset opettajani, voisinko silloin sujuvammin luopua niistä tilanteen niin vaatiessa?

Tästä pohdinnasta sai alkunsa *kirjeiden kirjoittaminen omille sisäisille opettajilleni*.

5. KIRJEITÄ SISÄISILLE OPETTAJILLE

Tässä luvussa esittelen kehittämäni opettajan työn kehittämisen työkalun, harjoitteen nimeltä *Kirjeitä sisäisille opettajille*. Ensin esittelen harjoitteen juuret eli ne tekijät, jotka ovat johtaneet minut päätyämään siihen muotoon, johon olen päätenyt. Tämän jälkeen avaan harjoitteen rakenteen sekä omia kokemuksiani harjoitteen tekemisestä, tuloksia, joita olen saanut oman opettajuuteni kehittämisessä harjoitteen kautta.

Käytän Kirjeitä sisäisille opettajille -harjoitteesta lyhennettä KSO.

5.1. KSO:n juuret

Vahvin – joskin myös epämääräinen – kokemus opetusharjoitteluisani oli *tyhjyyden kokeminen opettajana*. Kun jouduin luopumaan ja muuttamaan omaa ennakkosuunnitelmaani, tunsin vahvasti olevani tyhjän päällä, tyhjyyden äärellä, jonkinlaisen tyhjyyden sisällä. Koin, ettei minulla olekaan yhtään mitään annettavaa opetustilanteelle. Jälkeenpäin tämä kokemus tuntuu jopa hupaisan dramaattiselta, enhän minä todella ollut menettänyt kaikkea aikaisempaa historiaani, tietämystäni. Mutta jostain syystä kokemus ja tunteukset, itseäni pettyminen oli kovin syvä tunto.

Kuinka voisin hyödyntää tätä kokemusta? Kuinka voisin tehdä sen kohtaamisen tulevaisuudessa vähemmän dramaattiseksi? Voisinko harjoitella tilannetta varten? Voisinko luoda jonkinlaisen harjoitteen itselleni opettajana?

Olen viime vuosina kiinnostunut enenevässä määrin itämaisestä ja zen-filosofiasta. Ne ovat liittyneet omaan elämään ensin koripallon, sitten lukemisen, myöhemmin omien kurssivalintojeni kautta. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen opinnäytetyössäni tutkin koripallon pelaamisen flow-kokemusta suhteessa teatterin tekemiseen, mikä johdatti minut valmentajalegenda Phil Jacksonin kirjan *Sacred Hoops – Spiritual Lessons of a Hardwood Warrior* (2014) sivuille. Kirjassa Jackson avaa omaa peli- ja valmennusfilosofiaansa NBA-koripalloliigan äärimmäisessä kilpailuympäristössä, jossa mestaruuksien voittaminen ei kuitenkaan saa aikaan oman sisäisen maailman tyydyttämistä. Jackson on löytänyt zen-buddhalaisuudesta näkökulmia, jotka ovat

tuoneet prosessimaiseen kilpailukulttuuriin jotain kestävämpää ja hetkellisyyksiä ylittävää.

Jacksonin kirja resonoi vahvasti oman kilpailuviettini kanssa, ja kiinnostuin zenin ajatteluuni tuomista uusista näkökulmista ja suunnista. Myös teologi minussa tuntui heräävän uusien ärsykkeiden iskiessä aivotyöskentelyyni. Jatkoin ja jatkan yhä zen-filosofiaan tutustumista ja sen tarkastelua kirjojen sekä oman empiirisen arkielämän tutkimuksen kautta.

Teatteriopettajan maisteriohjelmassa onnistuin nappaamaan kaksi kurssia, jotka osuivat itämaisen filosofian vaikutuspiiriin. Nämä olivat joulukuussa 2018 Saana Lavasteen ja Riitta Salastien *Ikebana ja ohjaajantaide* -kurssi sekä keväällä 2019 Gabriele Gorian *tai chi* -kurssi, joka oli osana *Keholliset praktiikat* kokonaisuutta. Molemmissa taiteissa, praktiikoissa tyhjyyteen suhtauduttiin oleellisena ja merkittävänä tekijänä. Ikebanan kukkien asettelussa oikeaoppiseen asetelmaan tuli jättää 30 prosenttia tyhjää, jotta asetelma heräisi todella eloon. Tai chi'n liikesarjoja tehtäessä puolestaan keskityttiin yhtenä perimmäisenä prinssiippinä siihen, että liikkeen alkaessa tulee *olla tyhjä ja valmiina*.

Suomen kielessä tyhjyys-sanaan tuntuu liittyvän negatiivinen lataus. Tyhjyys on jonkinlaista olemattomuutta, se on täyden vastakohta, se on todellakin ei-mitään, jotain turhaa, hukattua tilaa. Itselleni on ollut virkistävää tutustua itämaisen perinteen ajatuksiin tyhjästä, joka onkin mahdollistava tekijä. Vain tyhjä voi saada asioita ympärillään näkyväksi, tyhjyys on tila, josta voi syntyä jotain, tyhjyys on valmiina johonkin uuteen.

Tällainen tyhjyys tulee itselleni suomen kielessä lähemmäs sanaa näkymätön. Näkymätön ei näy, kuten tyhjyyuskään ei itsessään näy ulospäin, mutta näkymätön pitää kuitenkin sisällään käsityksen jostain, joka on aktiivinen. Tämän ajatuskulun johdattamana tartuin japanilaisen näyttelijän Yoshi Oidan kirjaan *Näkymätön näyttelijä* (2004).

Oidan mukaan kaikki nousee tyhjyydestä. Minkään luontokappaleen takana ei ole kuin olemattomuus. Jos alamme hakata puuta auki tutkiaksemme sen kauniiden kukkien syntyperää, löydämme vain kovaa puuta, löydämme vain kukan olemattomuuden. Oidan mukaan tämä on eräänlainen hedelmällinen olemattomuus, joka mahdollistaa kaiken elämän ja samanlainen on hänen mukaansa näyttelijä: näyttelijän ytimestä, olemattomuudesta syntyy toiminnan henki. (Oida 120.)

Tässä jokin osui omaan kokemukseeni. Ehkä voisin jollain tapaa purkaa itseäni osiin, löytää sieltä jonkin perustan, oman olemattomuuteni. Oida muistuttaa, että tämän kaltaisen tyhjyyden kanssa tulee olla varovainen, sillä jos ihminen tavoittelee jatkuvasti vain olemattomuutta, siitä syntyy rajoite tekemiselle (Oida 120). Koin, että tarvitsin jonkinlaisen harjoitteen muodon, joka pitäisi minut jollain tapaa kiinni myös olemattomuuden tällä puolen, etten karkaa pelkkään abstraktiin, tarttumattomaan pohdintaan, joka ei johtaisi mihinkään. Tässä tapauksessa pohdintaan, joka ei johtaisi itseni kehittämiseen opettajana.

Miten voisin olla konkreettisesti yhteydessä omiin opettajan osiini? Kuinka rakentaa yhteys johonkin, joka ei välttämättä ole näkyvillä, oman itseni pintakerroksilla?

Teatteriopettajan maisteriohjelman ensimmäisen lukuvuoden aikana osallistuin Teatteritaiteen praktiikoissa Alex Komlosin kurssille *Interacting with Inner Partner* (IwIP) – vapaasti suomentaen: *Vuorovaikutusta sisäisten kumppaneiden kanssa*. IwIP on tshekkiläisen professori Ivan Vyskočil näyttelijäntyön metodi. Alex Komlosi on toiminut Vyskočilin oppilaana.

IwIP on hyvin yksinkertainen metodi. Ryhmässä jokainen käy vuorollaan näyttämöllä, muut seuraavat tilannetta sivusta. Tehtävänä on pyrkiä löytämään omia sisäisiä partnereita, jotka nousevat pintaan tilanteessa. Kuka alkaa heiluttaa käsiäni? Kuka haluaa, että alan vitsailla? Kenen äänellä puhun? Suorituksen jälkeen tekemisestä saadaan nopea palaute, jonka yleensä antaa opettaja, joskus myös muut oppilaat.

Kaikessa yksinkertaisuudessaan IwIP oli itselleni jopa radikaali kokemus. Valtava määrä turhautumista ja ahdistusta siitä, että olen näyttämöllä puuhastelemassa ja

yrittäen tavoittaa joitain hahmoja itsestäni, joiden olemassaolosta en edes ole varma. Yhtä kaikki harjoitteen tekeminen tuntui myös toimivan. Silloin tällöin tavoitin omia partnereitani, jotka saatoin paikantaa hyvin tarkkaan omaan elämäni ja aikaisempaan toimintaani. Eräs tällainen hahmo oli lapsuudestani tuttu ”selostaja”, joka selosti omaa koripalloharjoittelua kotipihan koripallokentällä. Selostaja ilmestyi jostain kaukaa, ei kutsumatta, sillä koen, että IwIP oli juurikin kutsu, joka mahdollisti hänen saapumisensa kyseiseen preesenshetkeen.

Opetusharjoitteluiden jälkeen olin alkanut pohtia omaa pettymystäni ennakkosuunnitteluuni. Petynkö silloin minä vai joku muu? Pettyykö silloin jokin tietty opettajan rooli? Olenko minä vain yksi opettaja, vai onko minussa monta? Päätin soveltaa IwIP-metodia päästäkseni yhteyteen omien opettajan roolieni kanssa. Saisinko sen avulla jäljitettyä itsestäni sisäisiä opettajia, jotka vaikuttavat omaan opetukseeni ja opettajuuteeni? Saisinko rakennettua harjoitteen, jossa tämä sisäisten opettajien kohtaaminen olisi mahdollista?

Ehkä näiden kysymysten avulla voisin valmistaa itseni paremmin opetushetkeen, jossa joudun päästämään irti omasta visiostani ja tyhjentämään itseni uusia valintoja varten. Jos tunnistan syvemmin omat rakennuspalikkani, ehkä niistä olisi helpompi ja nopeampi päästä irti tilanteen niin vaatiessa. Jos minä olen tarina, narratiivinen identiteetti, kuten Hannu L.T. Heikkinen ehdottaa, toimintani ja sen muuttaminen kumpuaa oman identiteettini tarkastelusta ja tuntemisesta.

Opettajan narratiiviseen identiteettiin liittyen Heikkinen nostaa esille muutamia oleellisia kysymyksiä. Kysymyspatterit jakautuvat kolmeen osioon: persoonallinen identiteettimme vaatii vastausta kysymykseen *kuka minä olen*. Kollektiivinen identiteetti puolestaan kysymykseen *keitä me olemme*. Kolmas on ammatillinen identiteetti, joka kaipaa vastauksia kysymykseen *kuka olen opettajana*. (Heikkinen H.L.T. 285.)

Omien sisäisten opettajien kohtaamisen kautta uskon, että näiden kolmen identiteetin osien tunteminen voi syventyä, minkä puolestaan uskon johtavan kehittymiseen opettajana.

IwIP työskentelyssä toisten seuraaminen on merkittävä oppimisen muoto, joka myös on keino kerätä tietoa ja dataa näyttelijäntyöstä. Oma kiinnostuksen kohteeni uuden harjoitteen luomisessa oli kuitenkin se, että voisin rakentaa harjoitteen, jonka voisin toteuttaa yksin. Tästä johtuen halusin valita toimintaan keinon tai keinoja, jotka voisivat olla jo itsessään sellaisia, jotka jättävät jälkeensä jotain pysyvää ja konkreettista. Tämä mahdollistaisi mahdollisten tulosten ja kokemusten tarkastelun myöhemmin.

Valitsin tähän tiedon keräämiseen kirjeiden kirjoittamisen. Tuntui merkittävältä, että tiedon keräämisessä on läsnä jonkinlainen dialogisuus, koska tarkoitukseni oli olla vuorovaikutuksessa omien sisäisten opettajieni kanssa. Kirje on perusluonteeltaan dialoginen, se on kahden yksilön välinen teko, joten koin sen olevan looginen valinta tulevan harjoitteen muotoon. Toisaalta kirjoittaminen on itselleni luontainen tapa ilmaista itseäni, mikä varmasti osaltaan tähän valintaan.

Tyhjyyden kokeminen ja itsensä tyhjentämisen kokemus ovat olleet tässä prosessissa liikkeelle panevia voimia. Koin tarpeelliseksi pitää nämä osana tulevaa harjoitetta. Itsensä tyhjentämisen kokemukset ovat olleet opetustilanteiden ulkopuolella läsnä itselleni meditaatioharjoitteissa. Meditaatiossa yksilö pyrkii hiljentämään itsensä, omat sisäiset äänensä ja ajatuksensa. Meditaatio tuntui loogiselta osalta: hiljentämällä itseni voisin antaa tilaa sisäisten opettajien kohtaamiselle.

Pelkkä hiljainen paikallaan oleminen meditaation muotona tuntui liian haastavalta. Pelkäsin, että liian vapaa meditaation muoto saattaisi johtaa siihen, etten pysy kiinni harjoitteen tarkoituksessa, opettajuuden kehittämisessä. Näin ollen kaivoin muotoa omasta historiastani, teini-ikäisen Eskon kokemuksista Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan nuorisotyössä.

Nuortenleireillä oli toistuvana osana *mielikuvitusmatkat*. Tässä aineettoman matkailun muodossa tehtiin matkoja ohjaajan tekemän käsikirjoituksen tukemana.

Mielikuvitusmatkoihin kuului aina aluksi ruumiin rentoutus, minkä tarkoitus oli rentouttaa myös mieli, jotta yksilö voisi vapaammin matkustaa sinne, minne mieli sattuu milloinkin menemään. *Ohjeistettu meditaatiomatka* olisi myös yksi

dialogisuuden muoto harjoitteeseen: harjoitetta tehdessä olisin suhteessa ohjeisiin, jotka itse antaisin itselleni. Olisin toiminnallani dialogissa itseni kanssa.

Lisäksi tuntui sopivalta, että meditaation muoto on napattu omasta historiastani, koska tulevan harjoitteen ytimessä on oman tarinani, omien taustavaikuttajieni selvittäminen.

Vielä tunsin tarvitsevani reflektion keinon. Kirjeiden kirjoittaminen ei tässä harjoitteessa tulisi olemaan reflektion muoto, vaan varsinaista harjoitteen ydintoimintaa, niin sanottu harjoitteen pihvi, jota pitäisi vielä tarkastella jollain tapaa. Kirjeet pitävät sisällään dialogisuuden, joten päätin säilyttää dialogin myös reflektiossa ja päädyin siihen, että kuvaan videolle sen, kun käsittelen kirjettä sen kirjoittamisen jälkeen. Videokuvan valinta nousi puhtaasti omasta kiinnostuksestani oman itsen kuvaamiseen. Olen viime vuosina ollut enenevässä määrin kiinnostunut vloggauksesta, minkä tunnistan valuvan myös omaan taiteelliseen toimintaani. Minua kiinnostaa se, että ihminen kuvaa itseään muille.

Oman vlog-tyylisen reflektion avulla voisin myöhemmin tutkia ja tarkastella omaa kokemustani harjoitteen tekemisestä. Tallentaa enemmän kuin kirjoitettu teksti, se tuntui olevan tässä tapauksessa – kun toimin yksin – kattavampi tapa tiedon keräykselle.

Näiden suunnitelmien jälkeen tuleva harjoite alkoi muotoutua. Tästä syntyisi jotain. En vielä tiennyt mitä, mutta olin varma, että jotain tapahtuu.

Mieleeni nousi jälleen uusia kysymyksiä. Voiko näin kehittää itseään? Voinko näin tutkia omaa opettajuuttani? Mitä tässä tulee tapahtumaan?

Näistä lähtökohdista rakentui ja valmistui harjoite *Kirjeitä sisäisille opettajille*.

5.2. Kirjeitä sisäisille opettajille -harjoite

Kirjeitä sisäisille opettajille (KSO) koostuu kolmesta harjoitteen osasta.

Harjoitteen ensimmäisessä osassa suoritetaan *Meditaatiomatka*. Meditaation ohjeistus on etukäteen käsikirjoitettu ja äänitetty. Ohjeistuksen taustalla toi jatkuvalla toistolla

Otis Reddingin kappale *Sitting on the Dock of the Bay*. (Tämä kappalevalinta juontaa juurensa edellä mainituista Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnan nuortenleirien meditaatiomatkoista, joissa soitettiin samaa kappaletta.)

Meditaation alussa suoritetaan ruumiin rentoutus, jossa lihasjännitystä lisäämällä ja poistamalla käydään läpi koko keho. Tämän jälkeen tapahtuu varsinainen mielikuvitusmatka oman sisäisen opettajan luo. Opettaja voi olla todellinen henkilö, elävä tai jo kuollut, tai mikä tahansa fiktiivinenkin hahmo, jonka kuitenkin kokee omaksi opettajakseen.

Ohjeistuksella suunnataan huomio valitun opettajan synnyttämiin vaikutuksiin. Mitä opettaja opettaa, mitä opettaja sanoo, mitä itse haluaisit sanoa opettajalle. Matkan loppuksi keskitytään kartoittamaan asioita, joita opettajasta on siirtynyt omaan itseen ja joita yhä edelleen kantaa ja vie eteenpäin omassa itsessään.

Mielikuvitusmatkan jälkeen siirrytään toiseen vaiheeseen, kirjeen kirjoittamiseen. Ohjeet tulevat edelleen etukäteen äänitetyltä nauhalta. Kirjeen ohjeistuksessa kehoitetaan löytämään asioita, joita haluaisi nyt sanoa opettajalle. Onko kenties tapahtunut jotain, josta haluaisi kiittää opettajaa, tai jotain, jossa itse kokee tulleen väärin kohdelluksi. Kirjeen kirjoittamiseen on varattu aikaa noin 16 minuuttia, sen taustalla soi musiikkina elokuväsäveltäjä Thomas Newmanin teos elokuvasta *Road to Perdition*.

Kirjeen kirjoittamisen jälkeen äänitetty nauha päättyy, sen kokonaiskeston ollessa 31 minuuttia ja 10 sekuntia. Tämän jälkeen tapahtuu KSO-harjoitteen kolmas ja viimeinen vaihe, reflektio. Reflektiossa kirje luetaan ensin ääneen itselle, jonka jälkeen kirjeen sisältöä ja sen kirjoittamisen kokemusta pohditaan, tarkastellaan, analysoidaan. Mitä kirjeessä nousee esiin, onko kirje todellinen, löytyykö kirjeestä jotain sellaista, jota itse kantaa omassa opettajuudessaan sisällään.

Tehdessäni harjoitetta kuvasin reflektio-osuuden aina videolle, jotta saatoin tarkastella ja tutkia reflektiota jälkikäteen.

KSO-harjoitteen käsikirjoitus ja siinä syntyneet ovat luettavissa liitteissä.

5.3. Kuusi kirjettä – harjoituskertojen avaus

Ensimmäinen harjoituskerta: tunne yllättää

22.11.2019 astun yksin Teatterikorkeakoulun luokkaan 535. Aion kokeilla ensimmäistä kertaa KSO-harjoitetta. En tiedä mitä tästä seuraa. Minulla on mukani kynä, paperia, tietokone.

Asetan kannettavan MacBook Airin pöydälle, laitan sen videokuvaamaan toimintaa. Käynnistän ääninauhan, joka aloittaa ohjeistuksen. ”Meditaatiomatka”, se sanoo.

Aloitin työskentelyn, harjoitteen suorittamisen. Etukäteen olen ajatellut, että ensimmäisellä harjoituskerralla todennäköisesti pyrin olemaan yhteydessä isoisääni, Ukkoon, mutta toisin käy: kun on sisäisen opettajan valinnan hetki, Heikki Karasti astuu mielen taka-alalta keskiöön, entinen nuorisopastori ottaa meditaatiomatkan haltuun.

Muistan ja muistelen asioita, harjoite tuntuu toimivan.

On kirjeen kirjoittamisen aika. Tekstiä syntyy vaivatta. Huomaan olevani vakava, en vitsaile itselleni tyypilliseen tapaan, pyrin pysymään asiallisena.

Reflektiossa luen kirjeen ääneen ja puhun kameralle Heikistä ja hänen vaikutuksestaan. Puhuminen vaikeutuu, ääneni meinaa murtua. Itken. Jostain syystä kaikki tuntuu pakahduttavan merkitykselliseltä. Oudolla tavalla tuntuu kuin tekisin surutyötä kuollutta ihmistä kohtaan.

Lopulta olen täysin tyhjä. Väsynyt, kulunut, helpottunut siitä, että harjoite on ohi. Huolestunut siitä, jos tämän harjoitteen tekeminen on tulevillakin kerroilla näin rankkaa, syvää.

Tunnistan vahvasti jotain tapahtuneen. On vaikea saada heti kiinni kaikesta tapahtuneesta.

Veinkö minä harjoitetta itselleni, vai veikö harjoite minua?

Onko tilanne hallinnassa?

Ensimmäisen harjoituskerran kokemus oli jopa säikäyttävä ja hieman pelottava. Pystyisinkö tutkimaan omaa opettajuuttani, jos tunnekokemukset ovat näin syviä? Kadotanko oman objektiivisen otteeni työskentelyyn ja tutkimiseen?

Pohdittuani harjoitteen laukaisemaa tuntoa päädyin ymmärtämään sen olleen reaktio harjoitteen muotoon, joka on vahvasti sidoksissa nuorena kokemiini mielikuvitusmatkoihin Mikkelin tuomiokirkkoseurakunnassa. Sen ajan onnellisuus palautui niin vahvana mieleeni ja ruumiiseeni, että se muovasi kokemuksen itselleni ennalta-arvaamattoman tunteikkaaksi. Päätin kuitenkin pitäytyä harjoitteen muodossa, en halunnut ylireagoida ensimmäisen yrityksen ylireagoimiselta tuntuneeseen kokemukseen.

On kuitenkin huomionarvoista, että seuraavaan harjoituskerran kohtaamiseen aikaa kului yli kaksi kuukautta. Ehkä jokin edelleen jännitti minua edelleen.

Toinen harjoituskerta: opettaja on äidin kaveri

Valmistaudun toiseen harjoituskertaan. Aikaa on kulunut kaksi yli kuukautta edellisestä, ensimmäisestä kerrasta. Jännittää, tunnen sen vahvasti.

31.1.2020 suoritan KSO:n olohuoneen sohvalta käsin, käytän Lidl:stä ostamiani kuulokkeita meditaationauhan kuunteluun.

Harjoitteen aikana yllätyn taas: matkakohteekseni valikoituu ala-asteen liikunnan, ranskan kielen ja näytelmäkerhon opettaja Lauri Friari. En osannut ennakoida tätä. Harjoite yllättää minut jälleen.

Tällä kertaa en itke, en valahda vahvoihin tunnemuistoihin, mikä tuntuu helpottavalta. Sen sijaan saan vahvoja kuvamuistoja Laten opetushetkestä.

Kuinka hän näytti huippumaratoonarin juoksuvauhdin. Kuinka hän esiintyi koulun kevätjuhlissa esittäen savolaisen monologia. Kuinka hänen äänensä kantoi.

Kuinka hän oli äitini työtoveri ja ystävä. Kuinka hän kävi esiintymässä isäni 50-vuotisjuhlissa. Kuinka hän kävi minun omissa ylioppilasjuhlissani. Kuinka hän toimi

joulupukkina perheellemme jouluaattona muutama vuosi sitten.

En saa kirjeessä kiinni siitä millä tavalla Late on minulle sisäisen opettaja. Kaivan ja kaivan, kunnes löydän termin performatiivinen opettaja. Sitä Late oli ala-asteen oppilaalle. Karismaattisesti esiintyvä ope. Jämerä ja rehti liikuntaa harrastava opettaja.

Reflektiossa yritän edelleen tavoittaa niitä Laten piirteitä, joita kannan yhä edelleen omassa itsessäni. Ne eivät löydy helposti. Lopulta aukeaa ajatus siitä, että omassa lapsen arjessani opettajat ovat olleet jotain muuta kuin vain luokkahuoneissa työskenteleviä aikuisia. Ne ovat olleet äitini työkavereita ja ystäviä, joiden kanssa olen myös itse viettänyt aikaa koulun ulkopuolella.

Yhtäkkiä tämä alkaa kiinnostaa. On kuin kantaisin sisälläni jonkinlaista opettajan arkea, sitä, että opettaja on muutakin kuin opetustyönsä.

Opettaja on muutakin kuin opetustyönsä.

Merkittäväksi toisen harjoituskerran aikana ja jälkeen nousee oma lapsuuteni opettajien ympäröimänä. Omassa perheyhteisössä oma äiti, tati ja isovanhemmat olivat kaikki opettajia, toisaalta äidin ystäväpiiri koostui myös vahvasti opettajista. Opettajat kerta kaikkiaan olivat vahvasti läsnä omassa elämänpiirissäni.

Kun teimme lapsuudessani matkoja Lappiin, matkaseurueeseen kuuluivat omat vanhempani, kummini sekä kolmas tuttavapariskunta. Näistä kuudesta aikuisesta neljä oli ammatiltaan opettajia. Tämä on konkreettinen, jopa matemaattinen esimerkki lähipiirini opettajuudesta, 66 prosenttia näiden matkojen aikuisista oli opettajia.

Isovanhemmistani 50 prosenttia, omista vanhemmistani 50 prosenttia on opettajaa. Välillä sitä miettii, onko itselläni ollutkaan muuta mahdollisuutta kuin suuntautua opettajaksi.

Opettajat ovat olleet minulle lapsesta asti jotain muuta kuin ainoastaan luokkahuoneessa toimivia ihmisiä. Opettajat ovat lävistäneet elämän ja arjen rajat, he ovat olleet perheeni lähipiiriä. Opettaja ei ole ollut jokin mystinen tai etäinen hahmo. Päinvastoin, opettajat

istuvat kahvipöydässä niin kuin muutkin ihmiset ja höpisevät mitä mieleen juolahtaa, viettävät aikaa, harrastavat omia lajejaan, ovat ihan tavallisia ihmisiä.

Ja silti minulle on ollut aina selvää, että opettaja on auktoriteetti. Opettaja ohjaa ja johtaa, opettaja esiintyy ja minä katselen.

Kannanko tällaista opettajuutta itsessäni? Haluanko jatkaa tällaisen opettajuuden jatkumossa? Ehkä.

Kolmas harjoituskerta: ”Minä haluan hutjua.”

4.2.2020 on ensimmäinen päiväni tulevan käytännön osan esitystilassa, Paukkulan Artium-salissa. Päivän alkuun teen KSO-harjoitteen. Meditaatiomatkan kohteeksi osoittautuu isoisäni, Ukko.

Olen odottanut ja ennakoanut tätä kohtaamista. Tunnen kantavani Ukon perintöä itsessäni. Kohtaaminen muodostuu yllättäen varsin rationaaliseksi. Mielessä ja ajatuksissa alkavat pyöriä fyysiset periytyneet ominaisuudet: ryhti, vatsa, korvat. Puhumisen rytmi ja jutuissa viljelty huumori, sen laatu.

Kun opettajasuhteeseen liittyy sukulaisuus, kannettavat asiat muuttavat hieman muotoaan. Kaikki ei ole vain itse valittua, on myös jotain geenien tuomaa, jotain, jota ei voi paeta.

Huomaan tarpeen hahmottaa itsestäni sellaisia isoisäni piirteitä, joista voisin itse myös luopua. Häkkisen suvun järkähtämätön esiintymisen preesens, huomaan kaipaavani sen horjuttamista. Minä haluan hutjua. Olla epävarma opettamisen tilanteessa.

Kirjeessä muistutan isoisääni hetkestä, jolloin hän ei enää jaksanutkaan haravoida lehtiä kesämökillämme. On tarve osoittaa, että luopuminen omasta kyvykkyydestä on olemassa oleva asia. Kuin pyytäisin lupaa isoisältääni siihen, että minun täytyy oppia luopumaan omista opettajan juuristani.

Reflektiossa löydän yhteyden Juha Vartoon ja *ihmisen seuraamiseen*. Isoisä on ollut minulla seurannassani, ja

olen hänestä valinnut – tietoisesti tai epätietoisesti – toimintoja, joita haluan toisintaa omassa elämässäni.

Aivan lopuksi reflektio päättyy Star Warsin jedimestari Yodan äärelle toteamaan, että *you have to unlearn what you have learned*, ihmisen täytyy oppia pois oppimastaan.

Ehkä sen kokemisesta on ollut kyse opetusharjoittelussakin, kun opetustilanne vaatii muutosta ja oman suunnitelmansa hylkäämistä, silloin täytyy jollain tapaa oppia pois aiemmin oppimastaan ja avata itsensä uudelleen tilanteelle ja sen tarpeille.

Uudeksi teemaksi kolmannessa harjoituskerrassa nousi tarve sanoutua irti joistain sisäisen opettajan piirteistä. Geneettisesti periytyvät asiat luovat jollain tapaa armottoman ja ankaran suhteen itsessään kannettaviin asioihin, niistä ei voi irtautua, ne ovat peruuttamattomasti osa omaa itseä. Sisältäni nousee tarve: minä haluan olla enemmän minä, enemmän itsenäinen opettaja, joka voi valita mitä vie eteenpäin.

Tunnistan seuranneeni isoisääni enemmän tai vähemmän ihannoiden, haluten oppia sen mitä hänkin oli oppinut, sen mitä hän osasi, olla lopulta kuin hän. Samoin olen toiminut suhteessa moniin muihin läheisiin, koripalloilijoihin, opettajiin, omiin idoleihini. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että omat kokemukseni opetusharjoittelussa sekä KSO-harjoitteen parissa ehdottavat vahvasti, että omista juuristaan tulee luopua.

Tämän luopumisen koen olevan mahdollista vasta, kun itse tuntee ja tunnistaa omat juurensa syvästi. Ja siihen juuri tähtää KSO-harjoite: se pyrkii löytämään niitä juuria, sitä rihmastoja, joka saa minut opettajana pulpahtamaan opetustilan lattiasta opettajaksi, joka pyrkii tekemään työnsä mahdollisimman hyvin.

Ja tässä mahdollisimman hyvässä toiminnassa, haluan myös pitää mahdollisena oman hutjumisen, epävarmuuden opettajana, olla jotain muuta kuin aina järkähtämätön patsaan kaltainen opettaja. Minä haluan hutjua, sillä hutjuminen mahdollistaa jonkin uuden syntymisen, jonkin sellaisen syntymisen, joka ei ole ollut ennakkoon valittua, suunniteltua, määrättyä.

Neljäs harjoituskerta: Yoda ja Turkka

4.2.2020 makaan lattialla ja valmistaudun jälleen tekemään KSO:n. Tämä on ensimmäinen kerta, kun toistan harjoitteen kahdesti saman päivän aikana.

Olo on väsynyt, olen viettänyt päivän tulevan käytännön osan esitystilassa, on ollut ensimmäinen päivä kyseisessä tilassa.

Nauha alkaa soida, teen rentoutuksen ja suoritan meditaatiomatkan, mieleni kulkee jedimestari Yodan luokse, keskelle myrskyisää galaksia, jossa Yoda tuntuu olevan ainoa rauhallinen olento.

Jedimestari on pieni vihreä olio, joka jaksaa yhä uskoa hyvään. Ihmettelen häntä, kuinka hän edelleen jaksaa uskoa parempaan huomiseen, hän on kuin sotaveteraani, joka jaksaa kaiken jälkeenkin vielä hymyillä.

Sitten tunnelma muuttuu. Jouko Turkka alkaa ilmestyä maisemaan, jossa kuljen. Sinne, tänne, yllättävinä välähdyksinä.

Kaljupäinen mies puhuu kovaan ääneen persoonallisella äänellään ja rytmillään, välillä hän on nuori, välillä vanha, vanhus, joka tutkii kiviä omalla pihamaallaan.

Yoda harhailee Dagobah-planeetalla, kuin valmistautuen hiipumaan osaksi Voimaa.

Kirjeessä huomioni asettuu hyvän ja pahan, valoisan ja pimeän suhteeseen. Star Wars -kontekstissa Jouko Turkka näyttäytyy minulle Voiman pimeän puolen edustajana, valtaa epäoikeudenmukaisesti käyttävänä sithinä. Yoda on puolestaan puolella, joka toimii onnellisemmän galaksin eteen.

Molemmat opettajat tuntuvat sisälläni, ne molemmat hengittävät minussa, molemmat puolet löytyvät minusta.

Reflektio-osassa tämän tunnistaminen syvenee. Yhtä aikaa samassa opettajassa voivat elää jedien asialla toimiva galaksin parantaja sekä vallan käytöstä nauttiva turkkalainen opettaja.

Neljännän harjoituskerran lineaarinen kulku on kiinnostava: pienen vihreän Yoda-olion kanssa ensin koen olevani hyvien puolella, rakentamassa parempaa maailmaa ja

galaksia, sillä se on opettajan tehtävä. Tämän vastapainoksi mielen syövereistä keskusteluun nousee Jouko Turkka vaatien minua tunnistamaan ja tunnustamaan hänen vaikutuksensa minuun.

Turkan kohdalla on mielenkiintoista, että vuonna 2020 valmistuvana opettajana koen yhä olevani hänen vaikutuspiirissään. Kaljupäinen mies teatteriopettajana tuo nopeasti mieleen Turkan pitämässä oppituntiaan nuorille Teatterikorkeakoulun opiskelijoille 1980-luvulla. Tarkoittaako teatteriopettaisuus astumista samaan opettamisen jatkumoon?

Turkan toiminta opettajana on saanut paljon aiheellista kritiikkiä. Itse tunnistan kuitenkin samankaltaisen käytöksen mahdollisuuden itsessäni, sillä vallan käyttäminen tuottaa myös mielihyvää. Se, että oma ohje, jossain tapauksessa jopa käsky, menee perille ja oppijat toimivat sen mukaan, aiheuttaa suunnatonta mielihyvää. Tässä piilee luonnollisesti suuri vaara, jos oma mielihyvän kokeminen sumentaa katseen oppijoiden kokemukselta, sen kuulemiselta ja havainnoimiselta.

Kiinnostava yhteys tuntuu syntyvän myös Star Warsista tutun Voiman ja luvussa neljä käsitellyn välitilan äärelle. Voiman ymmärtävä jedi oppii aistimaan kaikkea elämää yhdistävän Voiman luontokappaleiden välissä, mikä lopulta mahdollistaa esimerkiksi esineiden siirtämisen omalla tahdon voimalla. Jedi pystyy tavallaan manipuloimaan Voimaa, näkymätöntä energiaa.

Opettajan ja oppilaan välitilassa on myös jotain, joka opettajan tulee osata ottaa haltuun. Sanana manipulointi tuntuu melko väkivaltaiselta opetustilanteen kontekstissa, mutta jotain yhteyttä aistin näiden asioiden välillä. Jotain energiaa, voimaa opettajan ja oppilaan kohtaamisessa on, se voi mahdollistaa uuden oppimisen, opin syntymisen.

Viides harjoituskerta: esimerkillinen salapoliisi etsii totuutta

5.2.2020 kävelen kotoa pakkassäässä Paukkulaan, ja jo matkalla Hercule Poirot muotoutuu aamupäivän meditaatiomatkan kohteeksi.

Matka alkaa selkeillä kuvilla, jossa Poirot on vahvasti David Suchet'n monivuotisen roolityön kaltainen. Munan

muotoinen pää ja viimeistellyt viikset kulkevat
filminauhoissa, jotka pyörivät pääni sisässä.

Yhtäkkiä Monsieur Poirot on Lahden kansanopiston
vanhassa juhlasalissa, kuin aloittamassa monologia, joka
muistuttaa lavastukseltaan esitystä, jonka olen ollut
katsomassa kyseisessä tilassa. Poirot näyttäytyy hetken
aikaan performanssiin valmistautuvalta taiteilijalta, ehkä
opettajalta, sillä näkemäni esitys oli nimenomaan
opettajan oppilaille esittämä monologi.

Poirot'n moitteettoman käytöksen ihailun ohelle nousee
mieleeni hänen apurinsa kapteeni Hastingsin vähättely.
Oliko se tarpeellista? Olisiko Hastings ansainnut jotain
enemmän?

Kirjeessä intoudun hehkuttamaan Poirot'n harmaiden
aivosolujen käyttöä, kuinka ne maltillisella työllään
onnistuvat kerta toisensa jälkeen löytämään faktat, joiden
avulla totuus rikoksesta lopulta kirkastuu.

Oleellisten kysymysten kysymisen -taito nousee kirjeessä
ja reflektiossa keskiöön. Murhaa selvittävän salapoliisin
ydinosaamista on kysymysten keksiminen ja havaintojen
tekeminen, sama tuntuu olevan merkittävää myös
opettajan työssä. Oppitunti vertautuu rikoksen
selvittämiseen, ainoa keino saada molemmissa
onnistuminen on kysymysten kysyminen.

Edelleen esimerkillinen toiminta tuntuu asialta, joka
Poirot'lta on tarttunut omaan itseeni. Poirot antoi
esimerkkiä muille hiotulla pukeutumisellaan ja etiketin
mukaisella käytöksellään, itsekin haluan olla opettajana
esimerkki oppijoille. Tällä tavalla minä toimin, opetan,
puuhailen, ajattelen, elän.

Sisäisen opettajan valinta aiempaa tarkemmin etukäteen ei tuntunut olevan harjoitetta
merkittävästi muuttava teko. Harjoite tuntui samanlaiselta kuin ennenkin,
meditaatiomatka ei esimerkiksi syventynyt tunnetasolla aiempiin kertoihin nähden.
Reflektiossa Poirot'n omaan ajatteluun keskittyvä tapa selvittää rikokset nivoutui
yhteen koko tämän opinnäytetyön prosessin kanssa. Tarkoituksena on kehittää omaa
ajattelemisen taitoa, jotta opettaminen olisi omalta kohdalta parempaa kuin aiemmin,
jotta omista ennakkosuunnitelmista luopuminen olisi sujuvampaa.

Reflektion tarve tämän kirjeen osalla oli aiempaa suurempi, mikä näkyi valinnassa kuvata vielä toinen reflektiovideo. Tässä toisessa videossa huomio kiinnittyy Poirot'n kykyyn lukea tilanteita, jollain tapaa nähdä näkymättömiä asioita. Poirot on usein sivussa istuva hahmo, joka osaa lukea ympärillään olevia ihmisiä ja heidän käytöstään, mikä auttaa rikoksen selvittämiseen. Tämä Poirot'n kyky myös reflektiossa yhdistyy 1500- ja 1600-luvuilla eläneeseen samurai Miyamoto Musashiin, jonka yksi teesi samurain elämälle oli *näe näkymättömät*.

Reflektiossa tulee ehdotetuksi, että on olemassa jokin hieman epämääräinen ja mystinen toisten ihmisten tarkkailun taito, jossa ihmisen oma mieli on toiminnan oleellinen työkalu. Ehkä juuri siitä tässä koko opinnäytetyössä on osaltaan kyse.

Kuudes harjoituskerta: pelko

Olen päätenyt vielä yhden harjoituskerran pitämiseen 6.2.2020, vaikka alun perin tarkoitukseni oli tehdä viisi suoritusta.

Mutta koripallo vaatii päästä mukaan.

Koripallo tarkentuu meditaatiomatalla Coach Woodenin kehittämään *Pyramid of Success* -malliin.

Katson pyramidia silmieni edessä. Monet sen kohdista ovat sumeita, mutta ylhäällä hämmöttävä mielenrauha on kirkas.

Kirjeen riveille alkaa välittyä pelon tunne. Entä jos opettajana en olekaan antanut kaikkeani, kuten pyramidi vaatii? Menestymisen ja onnistumisen eteen tulee tehdä työtä, olenko varmasti antanut kaikkeni?

Koripalloa harjoitteleva minä herää Mikkelin Lyseon saliin juoksemaan, näyttääkö tämä siltä, että juoksen täysiä vai näytänkö siltä, että löysäilisin? Annanko varmasti kaikkeni?

Reflektiossa jään kiinni pelon aiheeseen. Onko se tämän koko opinnäytetyön alulle saanut voima?

Opetusharjoitteluiden kokemus väärästä suunnitelmasta olikin ehkä pelkoa, pelkoa siitä, etten ole antanut kaikkea mahdollista itsestäni ulos.

Pelko.

Ja minä tunnustan kaipaavani rauhaa ja hiljaisuutta, pelon vastakohtaa.

Rauhaa.

Kuudes harjoituskerta ja kirje tuovat ensimmäistä kertaa esiin vahvasti negatiivisen asian, pelon. Pelko näyttäytyy hätänä siitä, etten opettajana ole onnistunut antamaan kaikkeani opetustilanteelle. Pelon vastakohtana siintää Coach Woodenin pyramidin ehdottaman mielenrauha, jonka voi saavuttaa, kun tietää antaneensa kaiken.

Reflektiossa nousee esille riittämättömyyden kokemus, joka yhdistyy jopa koko opinnäytetyön prosessin alkusysäykseksi. Kilpailuvietti on lapsesta asti päässyt kasvamaan perustavanlaatuisesti osaksi minua ja se tuntuu mieltävän epäonnistumiset häviöiksi, tappioiksi, menetetyksi voitoksi. Ajatus on hyvinkin armoton, armottomuudessaan mustavalkoinen, on olemassa voittaja ja häviöjä, oikea ja väärä.

Koripallon heittäminen on absoluuttinen kokemus: pallo joko menee koriin tai ei. Näitä heittoja olen tehnyt elämässäni tuhansia ja taas tuhansia. Onko se voinut vaikuttaa tapaan ajatella omaa toimintaani? Olenko tämän oikea-väärä-akselin kyllästävä luitani ja ytimiäni myöten? Onko kaipuuni zen-buddhalaiseen ja taolaiseen maailmankuvaan reaktiota tällaiseen ajatteluun?

Olen tiedostanut tähän prosessiin lähtiessä, että sen lähtökohdat ovat hyvin lähellä itseäni, subjektiivisia, jopa omanapaisia. Haluan kehittää itse itseäni opettajana. Mutta pelon ilmestyminen jo sanana yllätti minut täysin. En uskonut pelolla olevan mitään tekemistä tämän kanssa.

Nyt huomaan ajattelevani, että olenpa ollut typerä, totta kai pelko liittyy tähän kaikkeen.

Epäonnistumisen pelko.

Riittämättömyyden pelko.

5.4. Mitä KSO mahdollistaa?

Kuuden harjoituskerran jälkeen päällimmäinen tunto on, että harjoite toimii.

Meditatiivisen mielikuvitusmatkan aikana mieleen syntyi vahvoja ja selkeitä kuvia, joiden kautta jonkinlainen yhteys sisäiseen opettajaan mahdollistui. Tämä puolestaan mahdollisti ylipäätään kirjeiden kirjoittamisen kulloisellekin sisäiselle opettajalle, oman mielen matkakohteelle.

Reflektion toteuttaminen *selftape-tyylisenä* videona oli yhtä aikaa osuma ja hutti. Kirjeen ääneen lukemisen ja refleктоimisen tallentaminen videolle mahdollistaa tutkimuksen etenemisen ja syventymisen. *Videon Eskon* pohdinnat ovat yllättävän onnistuneita siinä mielessä, että kameran läsnäolo vaikuttaa pääosin unohtuvan, mikä johtaa luonnolliselta vaikuttavaan pohdintaan, jossa asioita ei yritetä selittää aukottoman tarkasti. Tästä johtuen taltioidut pohdinnat ovat aihe- ja teemarikkaita ja jättävät osaltaan tilaa tarkentaville kysymyksille, jotka voivat johtaa tutkimusta pidemmälle videon katsojan osalta.

Toisaalta videot ovat myös totaalisen täynnä infoa ja dataa. Kaiken kaikkiaan harjoitekerran tuotos oli noin 70 minuuttia raakaa videomateriaalia. Se on paljon. Tutkimusmateriaalin video ei ole esimerkiksi pelkkään kirjoitettuun tekstiin verrattuna kovin nopeakäyttöistä, poimintoja on hitaampi tehdä, koska videolla täytyy seilata edestakaisin paikantamaan sanavalintoja, tilannetta, puhujaa. Toisaalta video pitää sisällään paljon sellaista mitä pelkkä kirjoitettu reflektioteksti ei voi tarjota: puhujan kehonkieli, äänenpainot puheessa, puheen välillä harhaileva rytmi, pohtimisen näkyminen, kasvot.

Kiinnostavaa KSO-harjoitteen tekemisessä oli sen yllättävyys. Kahden ensimmäisen harjoituskerran kohdalla olin etukäteen arvellut, että sisäinen opettaja tulisi todennäköisesti olemaan isoisäni äidin puolelta, opettaja ja rehtori, joka vaikutti elämässäni oman kokemukseni mukaan paljon. Toisin kuitenkin kävi, molemmilla kerroilla mieleen pulpahti toinen yksilö. Tämä mahdollisesti kuvastaa ruumiinrentouttamisen ja meditaation merkitystä harjoitteen muodossa, omalle mielelle tarjoutuu jonkinlainen mahdollisuuksien tyhjiys, johon voi saapua kuka tai mikä tai mitä vain.

Rehellisesti myönnettynä tämä pulpahtavien sisäisten opettajien kohtaaminen herätti myös turhaumia ja kysymistä: *miksi sinä siihen tupsahdit? Voinko vielä vaihtaa toiseen?* Vaihtaminen osoittautui kuitenkin hankalaksi, mieli oli jo tehnyt valintansa. Täytyi hyväksyä kohdattu sisäinen opettaja, antaa hänen herättää ajatuksia ja kirje. Kirjehän voi herättää omalta osaltaan ennalta-arvaamattomia asiayhteyksiä sekä uusia kysymyksiä.

Hämmentävin porekuplan kaltainen pulpahdus tapahtui neljännellä harjoituskerralla, kun Jouko Turka ilmestyi häiritsemään matkaani jedimestari Yodan luo. Turkan naama ilmestyi mieleeni etuoikealle, eikä suostunut haihtumaan pois. Ei auttanut kuin viettää aikaa hänen äärellään ja itseasiassa myös sallia se, että kirjoitettava kirje osoittuu kahdelle yksilölle.

Reflektiossa Turkan osallisuus osoittautui merkittäväksi ja mielekkääksi näkökulmien ja keskustelun herättäjäksi. Vaikkei Turkan ja itseni välillä ole ollut suoraa opettaja-oppilas-suhdetta, tuntuu Turkan vaikutus edelleen teatteriopettajien jatkumon kautta. Yhä edelleen huomaan kantavani opettajana valtaa vaarallisesti käyttämän teatteriopettajan taakkaa. Yhä edelleen huomaan oman kaljupäisen miesoletetun ulkomuotoni liittyvän samankaltaisuudessaan Turkan perintöön. Se, että pian valmistuva teatteriopettaja pohtii ja kokee tällaista vuonna 2020 on havainto, joka pakottaa pysähtymään hetkeksi. *Entä jos kysymys ei ole pelkästään siitä mitä ja ketä minä kannan itsessäni, vaan mitä myös muut kantavat minussa? Entä jos en kysy mitä minä kannan historiastani? Entä jos kysyn mitä historia kantaa minussa?*

Toisaalta huomaan kuuluvani myös siihen jatkumoon, joka nostaa heti karvansa pystyyn kuullessaan Turkan nimen. On mielenkiintoista, että tätäkin opinnäytetyötä kirjoittaessani totean itsevarmasti *Turkan toiminnan saaneen paljon aiheellista kritiikkiä*, sanavalinnat tulevat jostain syvältä, kenties yleisestä keskustelusta, jota olen kuunnellut. Kuinka paljon kannammekaan mielipiteitä ja näkemyksiä sisällämme, ja mihin ne lopulta perustuvat?

Itselleni huomiota herättävää on, että omissa harjoitteissa tavoitetut sisäiset opettajat edustavat vahvasti miessukupuolta – ehkä pois lukien Coach Woodenin Pyramid of Success, joka on malli, kuvio, pyramidin kehittäjä Wooden edustaa osaltaan miesvalmentajaa. Tämän opinnäytetyön puitteissa ei liene mahdollista syventyä tähän ilmenneeseen suuntaan muuten kuin toteamalla, että sisäisten opettajien sukupuoli herättää vaativan ja vahvan kysymyksen *miksi*. Miksi kaikki mieleeni pulpahtaneet sisäiset opettajat edustavat miehiä?

Nopeiksi vastauksiksi nousee samaistuminen oman koetun sukupuolen edustajiin tai Heikkisen narratiivisen identiteetin johdattamana ajatus siitä, että oman tarinan varrelle on sattunut miesopettajia enemmän. Jälkimmäinen kuitenkin tuntuu varsin ohuelta selitykseltä, sillä omassa koulumaalimassani omissa luokanopettajissa, ryhmän- ja luokanvalvojisissa sekä vastuuopettajina on kuitenkin ollut naisopettajia enemmän kuin miehiä.

KSO-harjoite ehdottaa lähtökohtaisesti takertumaan niihin sisäisiin opettajiin, joita harjoitteessa tulee kohdanneeksi. Kiinnostavaa myös on pohtia asiaa päinvastaisesta näkökulmasta: *ketä elämäni opettajia en kohtaa harjoitteen kautta?* Itse havahduin tähän kysymykseen eräänä iltana nukkumaan käydessäni, kun puolisoni kysyi nukahtamisen partaalta, miksei oma äitini ole yksi sisäisistä opettajistani.

Nukahtavan kehon ja mielen kirkastama kysymys on mainio, jota olen pohtinut sen esittämisen jälkeen paljonkin. Tietenkään ei ole millään tavoin mielekästä ajatella, että kuuden harjoituskerran aikana kohtaamani sisäiset opettajat olisivat ainoat kantamani opettamisen ja opettajan muodot. Harjoituskertoja lisäämällä opettajia tulisi varmasti lisää, mutta osuisiko niistä mikään omaan äitiin, tai missä vaiheessa oma äiti ilmestyisi osaksi harjoitetta, ovat kiinnostavia ajatusleikkejä.

Ehkä oma lähiperhe on jollain tapaa alitajuisesti liian lähellä. Oma opettajan roolin pohdinta ei ehkä näe niin lähelle. Toki on myös hullunkurista, että pyrkiessäni objektiivisesti näkemään omia rakentuneita opettajan mallejani, ei oma äitini, joka on opettaja, tule mielikuvitusmatkan kohteeksi. Äiti, joka on ollut koko elämäni ajan ja on edelleen lähellä omaa jokapäiväistä arkeani.

Kuuden harjoituskerran jälkeen koen, että KSO onnistuu alkuperäisessä tavoitteessaan: sen kautta mahdollistuu reitti oman opettajuuden tarkasteluun ja kehittämiseen. Havainnot ovat vaihtelevan yksityiskohtaisia ja konkreettisia, mutta yhtä kaikki oma itsetuntemukseni on syventynyt prosessin aikana. Toki tässä vaiheessa havaintojen hyödyntäminen on vielä paljon kiinni omasta kyvystä tehdä havaintoja, mikä saattaa myös harjoitteen näkökulmasta vaihdella päivittäinkin oman vireystilan, fyysisen kunnon, oman arjen suomien häiriötekijöiden vaikutuksista.

Yksi seuraavista askelista harjoitteen parissa olisi sen toteuttaminen ryhmässä. Oleellisimmin tämä vaikuttaisi harjoitteen jälkeen käytävän keskustelun laatuun ja määrään. Tähän mennessä olen keskustellut videotallenteen välityksellä itseni kanssa, pyrkinyt käymään dialogia itseni kanssa, ryhmän kanssa työskentely mahdollistaisi luonnollisesti keskustelukumppanien lisäämisen. Voi vain arvella mihin keskustelut voisivatkaan johtaa, kun voisimme vaihdella kokemuksia kahdeksan kirjeen äärellä. Mitä opettajia muut kohtaisivat?

Tunnen kihelmöintiä, kun yritän tavoittaa keskustelujen mahdollisia suuntia, joita en voi edes saavuttaa.

Mitä KSO mahdollistaa? Olenko nyt parempi opettaja?

En tiedä.

Ainakin olen viettänyt aikaa itseni kanssa ja pohtinut omaa opettajuuttani.

Ainakin olen kehittynyt. Jotenkin. Herännyt asioihin. Valveutunut.

Herännyt tapoihinsa tottuneen gurun muuttumattomasta ikiunesta.

Ainakin sen joltain unen tasoilta.

6. VÄLITILA – OPETTAJAN TARINA, OMAA TARINAANSA TUTKIVA ESITYS

Dokumentaarinen monologiesitys *Välitila* oli tämän opinnäytetyön arvioitava käytännön osa. Esitys toteutui osana Esittävän taiteen kollektiivi Kaukasuksen ohjelmistoa Mikkelissä helmikuussa 2020. Näytökset pidettiin Suomen Nuoriso-opiston Paukkulan kampuksen Artium-salissa. Harjoituskausi esitystilassa kesti kahdeksan päivää välillä 4.–13.2.2020, minkä jälkeen yleisölle avoimia esityksiä oli yhteensä neljä.

Kuva 3: Harhaileva opettaja Välitilassa.

Esityksen valmistaminen osana opinnäytetyötä oli minulle jostain syystä itsestäänselvyys jo opintojen alussa. Halusin pitää teatterin ja taiteen tekemisen oleellisena osana pedagogisia opintojani. Esityksen valmistaminen opintojen loppusuoralle oli myös ajatuksena jollain tapaa juhlallinen, vastuullinen ja tärkeän puheenvuoron mahdollisuuden kaltainen.

Pyrin parhaani mukaan hillitsemään ohjaajaa ja esityksen tekijää itsessäni ennen varsinaiseen esitystilaan pääsyä. Paukkulan Artium-sali oli itselleni tosin entuudestaan tuttu, joten täysin mysteerinä en sitä päässyt kohtaamaan. Tuntui kuitenkin tärkeältä, etten kiirehdi opinnäytetyön prosessissa esityksen kimppuun liian aikaisin, sillä halusin tulevan esityksen olevan luonteeltaan *näyttämöllinen tutkimustulos*. Materiaalit saivat syntyä, kehittyä, kypsyä niin pitkään kuin mahdollista, mahdollisesti jopa ensi-illan alkamisen kynnykselle.

Itseni sulkeminen esityksen miettimiseltä ei tietenkään ollut täysin mahdollista. Esityksen muotona minua ovat jo pitkään kiehtoneet vlogit, joiden kokeilua ja käyttämistä halusin tämän esityksen kohdalla yhä jatkaa. Olin kahdessa demossa teatteriopettajan opintojen aikana käyttänyt vlogimaista videota, jossa olin kuvannut itseäni läheltä kannettavan tietokoneen etukameralla. Muoto kiinnosti yhä. Tämä kiinnostus varmasti on osaltaan myös vaikuttanut KSO-harjoitteen videomuotoiseen reflektioiden taltioimiseen. Ehkä mieli jo ennakoi videomateriaalin käyttämistä tulevassa esityksessä.

Harjoituskauden alkaessa 4.2.2020 päädyin tekemään ensimmäisen kolmen päivän aikana KSO-harjoitteita esitystilassa. Tämä johtui siitä käytännön syystä, että tunnistin opinnäytetyön kirjallisen osan näkökulmasta harjoituskertoja olleen toistaiseksi liian vähän. Harjoitteita tein yhden päivässä, yhtenä päivänä kaksi. Yhden harjoitteen kestäessä 45–60 minuuttia niistä tuli ajallisestikin merkittävä osa esityksen harjoitusprosessia. Päivittäin vietin aikaa esitystilassa 5–7 tuntia.

Ensimmäisen käsikirjoitusversion kyhäsin ensimmäisen harjoituspäivän loppupuolella. Se piti sisällään ajatuksen harhailevasta opettajasta, joka etsii oppituntinsa luokkatilaa ja oppilaita. Opettajan huhuilut johtaisivat lopulta oppitunnille, joka olisi esityksen

viimeinen puheenvuoron omainen teksti, lyhyt luento yleisölle. Tämän lisäksi käsikirjoituksessa oli mukana videokollaasi tehdyistä KSO-harjoitteista, fiktiivinen tarina sisäisten opettajien tyky-päivistä sekä yhden kirjeen lukeminen ääneen.

Kolmannen harjoituspäivän päätteeksi sain mahdollisuuden esitellä sen hetkisen käsikirjoituksen ja esityksen muodon Kaukasus-kollektiivin Henri Tuulasjärvelle, joka tarjosi ulkopuolisia teatteriohjaajaan silmiään dramaturgian, materiaalin ja muodon kehittämiseksi. Henriltä saamani palaute ohjasi työskentelyä vahvemmin kohti KSO-harjoitteissa syntyneitä kirjeitä. Päädyimme yhdessä siihen, että kirjeiden ympärille rakennettu esityskokonaisuus auttaisi katsojaa pysymään koko oppinäytetyön prosessissa paremmin kiinni. Sikäli kun tarkoituksena oli rakentaa *näyttämöllinen tutkimustulos*, kirjeet ja niihin liittyvät reflektiot ovat juuri sitä dokumentaarista sisältöä, jota prosessi tarjoaa esityksen sisällöksi.

Tämä tarkoitti uuden käsikirjoituksen muovailua, mutta myös esityksen tuomista lähemmäs omaa itseäni. En koe olevani esitysten ohjaajana ja tekijänä kovinkaan henkilökohtainen, en tavallaan esityksiä suunnitellessani ja rakentaessani yleensä ui omissa vesissäni, vaan nautin polskimisesta muiden vesissä. Sitä kautta yleensä saan ajatukseni ja estetiikkani liikkeelle, esityksiä aikaan. Esityksen sisällön suuntaaminen kohti omaa opettajuuden kehittämistäni, omaa henkilökohtaista matkaani, omia kokemuksiani KSO-harjoitteessa tuntui radikaalilta: *tällaista en ole ennen tehnyt, haluanko tehdä nytkään?* Painostavin kysymys liittyi henkilökohtaisen sisällön esittämisestä muille, useina hetkinä mieleni valtasi epäusko siitä, että voisiko *oma subjektiivinen pohdintamatkani kiinnostaa ketään muuta*.

Jälkeenpäin yhdistän kyseisen epäröinnin myös suhteessa materiaalin jollain tapaa terapeutukseen sävyyn. Toiminnan motiivina ei missään vaiheessa ole ollut terapeutitset lähtökohdat, vaan opettamisen taitojen kehittäminen, mutta KSO:n synnyttämät ajatukset ja sen omaa itseä analysoiva sävy. Ehkä kyseessä oli varsin luonnollinen taiteen tekijän pohdinta: toivottavasti minua ei ymmärretä väärin.

Päätin kuitenkin kohdata tämän ahdistuksen ja katsoa mihin se johtaa. Kaikessa henkisessä nihkeydessään oman opettajuuden paljastaminen ulkopuolisille tuntui

Kuva 4: Kirjeitä sisäisille opettajille luettuna yleisölle.

kuitenkin myös oikealta valinnalta. Jos tarkoitukseni on ollut tuoda omia sisäisiä opettajiani esiin, näkyviin, niiden yleisön eteen tuominen olisi juuri sitä.

Aikaa ottavaksi osaksi esityksen valmistuksessa osoittautui videomateriaalin käsitteleminen ja leikkaaminen esitykselle sopivaan muotoon. Leikkausversioita oli lopulta lähemmäs kymmenen. Pääsääntöisesti niiden kehityskaari kulki pitkästä lyhyeen: ensimmäinen videoversio kesti yli tunnin, esitykseen lopulta päätynyt video oli kestoaltaan 18 minuuttia 50 sekuntia. Merkittävin videon kestoa lyhentänyt valinta oli, kun päädyin lukemaan KSO-harjoitteissa kirjoitetut kirjeet – yhtä lukuun ottamatta – itse näyttämöllä osana esitystä.

Lopullisesta käsikirjoituksesta putosivat pois fiktion sävyt. KSO-harjoitteisiin keskittymisen jälkeen ei tuntunut enää oleelliselta viedä sisäisiä opettajia tyky-päiville, tai esittää itsestäni irrallaan olevaa opettajaa, joka olisi menossa jollekin oppitunnille.

Ajatus näyttämöllisestä tutkimustuloksesta tuntui yhä tärkeämmältä ja kirkastui entisestään: Välitila-esityksessä minä esitän katsojalle löytöjäni opinnäyteprosessista. Ja ne löydöt ovat mitä ovat, ne ovat taltioituina videolle ja kirjallisen osan esitystä edeltäviin lukuihin. Materiaali on mitä on, saatuja tuloksia minä en voi värittää fiktiolla. Opinnäyteprosessin voi katsoa alkaneen keväällä 2019 Lahden kansanopistossa suorittamastani opetusharjoittelusta, kokemuksesta, jossa jouduin luopumaan omasta ennakkosuunnitelmastani ja petyin itseeni. Esityksen harjoituskauden aikaan prosessia oli kulunut siis jo lähes vuosi. Yksi suurimmista valinnoista liittyi kaiken materiaalin ja kokemuksen tiivistäminen noin 45 minuutin mittaiseen sooloesitykseen. 45 minuuttia halusin tavoitella, koska perinteisen oppitunnin kesto tuntui oikealta opettajan monologin kestoksi.

Itselleni yksi prosessin suurimmista löydöistä oli tyhjyyden kokeminen siinä opettamisen hetkessä, kun oma ennakkosuunnitelma osoittautuu huonoksi ja vääräksi. Tyhjyyden kokeminen ja sen aiheuttama hapuileva harhailu tuntui oleelliselta tutkimustulokselta, jonka tulisi olla osa myös esitystä. Kokemuksen sanoittaminen puhutulla tai kirjoitetulla tekstillä tuntui loputtomalta suolta, vaikealta saada teräväksi näyttämölliseksi tilanteeksi tai toiminnaksi.

Päätin ratkaista tyhjyyden kokemisen näyttämöllistämisen valoratkaisun kautta. Esitys tulisi olemaan pimeä, valonlähteinä olisivat vain otsalamppu, videotykin luoma valo tykin ollessa käytössä ja kirjeiden lukemiseen pieni lukuvalo. Tämä olisi tyhjyydessä harhailun näyttämöllinen toteutus, näyttämöllinen tutkimustulos, joka toimisi koko esityksen olosuhteena. Asian ratkeaminen ja ratkaiseminen näin oli riemukas kokemus, se osoitti, että näyttämö tutkimuskenttänä ja tulosten osoittamisen keinona voi olla äärimmäisen toimiva työkalu. Monisanainen abstraktin kokemuksen sanoittaminen voi näyttämöllä muuttua kirkkaan konkreettiseksi pimeyden olosuhteeksi, jossa esiintyjä todellakin harhailee pyrkiessään päästä seuraavan kohtausten aloituspaikalle.

Esitysten ohjaajana olen siinä mielessä tilalähtöinen, että pyrin aina esitystilassa tarttumaan kiinni siihen mitä tila itsessään tarjoaa. Tällä kertaa se tarjosi suuren mustan tilan, joka mahdollisti edellä mainitun tyhjyydessä kulkemisen kuten edellä kuvasin. Vielä konkreettisempi tarjous tilalta oli sähköpiano, joka sijaitsi nousevan katsomon edessä näyttämön laidalla. Testasin pianoa heti ensimmäisenä päivänä ja totesin sen olevan mainio tarjous esitystilalta.

En osaa itse soittaa pianoa, mutta se juuri tuntuikin oleelliselta. Opettajan opetustilanteessa kohtaama välitila itsensä ja opetettavan välissä vaatii meitä toimimaan uusilla tavoilla. Kaikki aiempi joutuu enemmän tai vähemmän romukoppaan, ja meidän täytyy kohdata uusi. Pianon soittaminen olisi minulle jotain uutta, uuden kohtaamista, oman painon soittotaidon riittämättömyyden kohtaamista. Näin pianon soittamisesta tuli viimeisen kohtauksen jonkinlainen olosuhde puhutun tekstin oheen.

Lopulta esityksen osat olivat valittuja ja valmiita, niistä muodostui seitsemänkohtainen käsikirjoituksen runko:

1 intro:

tyhjyydessä harhaileva opettaja + esityksen esittely yleisölle

2 kso-harjoitteen syntyminen:

opetusharjoittelun kokemus ennakkosuunnitelman pettämisestä + kso:n rakenteen keksiminen

3 ensimmäinen kirje:

luettuna yleisölle

4 ensimmäinen reflektio:

sanallinen kuvaus ensimmäisen reflektion tunnepiikistä

5 neljä seuraavaa kirjettä:

kirjeet luettuna yleisölle, jonka jälkeen videolta taltioidun reflektion leikattu versio

6 kuudes kirje:

videolta sekä kirjeen lukeminen että reflektio,
videon aikana esiintyjä tutkimaan itseään valkokankaan välittömästä läheisyydestä

7 outro:

välitilan määrittämisestä puheenvuoro,
pianon soitolla maisemavedos välitilasta, jossa vallitsisi mielenrauha

Kuva 5: Kuudennen kirjeen reflektio valkokankaalla.

Lopulta esitys keskittyi tutkimustuloksissa *välitilaan* kokemuksena ja opettamisen hetken olosuhteena. Välitilassa korostuvat luopumisen ja kohtaamisen teemat, kun opettaja joutuu luopumaan omasta ennakkosuunnitelmastaan, jollain tapaa jopa itsestään, ottaessaan vastaan opetustilanteen ja oppijoiden tarpeet. KSO-harjoite on työkalu, jolla tätä itsestään luopumisen toimintoa voi sujuvoittaa ja notkistaa.

Myös KSO-harjoite kirjeineen ja reflektioineen näyttäytyi esityksessä jonkinlaisena tutkimustuloksena. Harjoite oli prosessissa syntynyt käytännön toimi, joka tuottaa uutta tietoa omasta opettajuudesta, mutta on mielestäni myös itsessään jonkinlainen tutkimustulos. Oma kokemus opetusharjoittelussa, niiden kokemusten ja tunteiden tutkiminen synnyttivät harjoitteen Kirjeitä sisäisille opettajille.

Välitila-esityksen ja sen sisällön määrittäminen näyttömölliseksi tutkimustulokseksi osoittautui itselleni koko opinnäyteprosessia kirkastavaksi valinnaksi. Esitys toi itsellenikin näkyväksi ydinasioita omasta kokemuksestani. Se liittyy esityksen tekemiseen: valintoja pitää tehdä, jotta esitys valmistuu. Myös tutkimus vaatii valintoja – tämä asiaa nousee pintaan, tämä on tärkeää, nämä saavat jäädä taka-alalle.

Esityksen valmistamisen ja esittämisen jälkeen tuntuu siltä, että tässä kaikessa on ollut lopulta kyse *oman riittämättömyyden ja epäonnistumisen pelon selättämisestä*. Koripalloilija minussa on tottunut rakastamaan voittamista ja oppinut vihaamaan häviämistä. Nämä piirteet vyöryvät pintaan, kun huomaan epäonnistuneeni. Tämän opinnäyteprosessin kontekstissa epäonnistuminen oli ennakkosuunnitelma, jonka huomasin menneen huti opettavan ryhmän tarpeesta.

Se oli alkupiste, joka sai aikaan tämän kaiken työskentelyn, valtavan sisäisen tarpeen oppia siitä tappiosta, valtavan tarpeen kehittää itseään, jotta voittaminen olisi mahdollista seuraavalla kerralla. Koripalloksi käännettynä se oli tämän ottelun keskiympyrässä tapahtuva aloitusheitto.

7. PÄÄTÖSKIRJE LUKIJALLE

Hei taas.

Huomaan pohtivani: *mikä ihmeen välitila?*

Kahden ihmisen, opettamisen kontekstissa opettajan ja opetettavan väliin jää jokin alue. Minä ylettää johonkin asti, sinä ylettää johonkin asti, meidän väliimme jää jokin alue, tila. Tämä on se välitila, johon opettajana koen joutuvani, törmääväni, ajautuvani. Ehkä toivon, että tulevaisuudessa tekoni suhteessa välitilaan voisi olla asettumista, astumista, rauhoittumista.

Kohtaamisen synnyttämässä välitilassa tuntuu korostuvan luopumisen teema. Minä tuon opettajana tilanteeseen oman tietotaitoni, oman historiani, ehkä opetettavan aiheen. Oppija puolestaan oman tietotaitonsa, historiansa, oppimisen tarpeen, toivottavasti myös oppimisen motivaatiota. Jos kohtamista kuvaisi tarpeiden kautta, opettaja tuo välitilaan opettamisen tarpeen, oppija oppimisen tarpeen. Lopulta tunnen tuovani kaiken tilanteeseen vain voidakseni luopua niistä.

Kohtaaminen tuntuu tapahtuvan ikuisessa nykyhetkessä, joka toisaalta toistaa itseään, toisaalta se jatkuvasti muokkaa itseään uuteen muotoon. Ei ole muuta kuin tämä, nyt ja jatkuvasti käsillä oleva preesenshetki, jossa kaikki on uutta, vanhaan ei voi lopulta tukeutua, ei ainakaan loputtomasti, sillä kaikki on uutta. Jo molekyyllitasolla kaikki atomit ja hiukkaset ovat asettuneet uuteen järjestykseen, mikään ei ole niin kuin ennen.

Syntyvä välitila synnyttää minussa riittämättömyyden tunteen opettajana ja ihmisenä. Syntyy vahva tunne siitä, että minä en enää kelpaa. Opinnäyteprosessin tässä vaiheessa koko työskentely näyttää kiinnittyvän juuri tähän kokemukseen ja sen kokemuksen sietämiseen, selättämiseen, siitä selviytymiseen. Intuitio välitilan tyhjyyden keskellä ehdotti voimakkaasti luopumaan itsestä, jotta tilanteesta selviytyminen olisi mahdollista. Kirjeitä sisäisille opettajille -harjoite on pyrkimys sujuvoittaa tämä luopuminen. Jotta voin oppia luopumaan itsestäni, minun on ensin opittava itseni, omat rakennusaineeni, jotta tiedän kuinka voin purkaa niitä, kuinka voin niistä luopua.

Ja antaa tilaa jollekin uudelle.

Tilan ja tyhjyyden tarjoaminen uudelle on luonteeltaan radikaali ajatus itselleni. Oma historiani, etenkin koripallon harrastajana, on suhtautunut taitoon ja itseni kehittämiseen näkökulmasta, jossa uusi rakentuu kaiken vanhan päälle. Uusi taito rakentuu aiemman taidon ylle, minusta kasautuu yhä korkeampi ja korkeampi torni. Kehittymisen mahdollistaa kaiken aiemmin rakennetun luoma kasvualusta.

Tämä opinnäyteprosessi päättyy ehdottamaan päinvastaista: jotta voisin toimia paremmin opettajana tilanteessa, jossa uusi yllättää minut, minun täytyy luopua aiemmin hankitusta osaamisesta, opettamisen ja opettajien muodoista. Kehittymisen mahdollistaakin kasvualusta, joka hohkaa tyhjyyttä.

Tässä ehdotuksessa *tyhjyys* latautuu positiivisella varauksella, jonkin mahdollistavalla energialla. Se ei ole olemattomuuden tyhjiö, kaikesta kaasusta tyhjiin imetty lasikupu tutkimuslaboratorion pöydällä, se on jotain elävää. Tämänkaltainen tyhjyys on kuin kirjan tyhjä sivu, johon minun tarinani voi kirjoittaa itseään olevaksi.

Tyhjyyden ja sen kokemisen käsitteleminen on ollut jonkinlainen ydin tässä opinnäytetyössä. Opettämisen preesenshetki, jossa oma tietotaitoni tuntuu turhalta ja tyhjältä, on itselleni sietämätön olotila, joka täytyy jollain tapaa ratkaista. Ratkaisuksi rakentui Kirjeitä sisäisille opettajille -harjoite, josta tuli suurempi osa prosessia kuin osasin alussa odottaa. Näin KSO:n reittinä johonkin muuhun, mutta se muodostuikin päämääräksi. KSO osoittautui käytännön osaksi, joka pystyy syventämään oman opettajuuden, omien sisäisten opettajien, oman itsen tutkimista.

Kirjeiden kirjoittaminen oli yllättävää, hauskaa ja opettavaa. Se tuntui kaikessa yksinkertaisuudessaan mahdollistavan paljon asioita. Kaiken avaimena näyttäytyy reflektio, joka voi johtaa periaatteessa mihin tahansa oman ajattelumme olevan luonnollisesti mahdottomuuksien rajana. Kuten luvussa viisi totesin, seuraava kiinnostava askel olisi viedä KSO ryhmämuotoiseen työskentelyyn, mikä mahdollistaisi uusia keskustelun suuntia, jälleen uusia reflektioiden muotoutumisia.

KSO-harjoite on luonteeltaan toimintaa, jossa pyritään vastaamaan *omalle itselle kysymykseen kuka minä olen, mistä minä koostun?* Uskon ja väitän, että vastaukset auttavat yksilöä kehittämään itseä kohti taitavampaa ja monipuolisempaa opettajaa ja ammattitaitoa.

Tutkimuksen kannalta tunnistan tärkeäksi sen, että nämä löydöt ja havainnot eivät jäisi vain yksilön itsensä sisään, vaan ne olisi mahdollista liittää muuhun ja muiden keskusteluun, osaksi maailmaa, jota elämme. Tämä prosessi mahdollisti omalla kohdallani sen, että esityksen luominen, rakentaminen, muovaaminen omista löydöistäni voi olla tätä liittämisen toimintaa. Välitila-esityksen valmistaminen oli oman subjektiivisen kokemuksen kääntämistä ja vääntämistä objektiiviseksi, osaksi keskustelua muiden ihmisten kanssa.

Tämä opinnäyteprosessi heräsi kysymyksestä, *kuinka voin toimia opettajana tilanteessa, jossa joudun hylkäämään oman ennakkosuunnitelmani?* Koen edelleen, että vastaus tuohon kysymykseen pakenee edessäni. Vaikka välillä tunnen pääseväni lähelle, huomaan kuitenkin jääväni jollain tapaa etäälle. Ehkä kompuroin asettamaani kysymykseen hieman filosofisestikin: eikö tämä koko opinnäytetyö ole valmistautumista seuraavaan hylkäämisen tilanteeseen, jossa jouduin hylkäämään tämän prosessin opit? Ehkä jään itselleni kiinni siitä, että jollain tapaa uskon maton katoavan jalkojeni alta yhä uudelleen ja uudelleen, seuraavalla kerralla, uusi armoton luopumisen hetki tavoittaa minut joka tapauksessa. Toimivatko silloin tämän opinnäytetyön ehdottamat keinot? Haluan vastata sen olevan mahdollista .

KSO-harjoite toimii jonkinlaisena vastauksena alun kysymykseen. Se on konkreettinen työkalu, toimintatapa, jolla voi sujuvoittaa omaa toimintaansa niitä tilanteita varten, jossa omasta jostain aiemmasta täytyy päästää irti. Varsinaisessa luopumisen tilanteessa harjoitetta ei voi luonnollisesti käyttää sen kokonaiskeston ollessa moninkertainen opetustilanteen välähdysmäisyyteen verrattuna. KSO on eräänlainen valmistautumisen akti.

Tässä vaiheessa tunnistan kaksi itseäni kiinnostavaa uutta teemaa, jotka ovat nousseet prosessin jälkeen pintaan. Ensimmäinen teema asettuu *opettajan ja kaaosteorian*

yhdistämiseen. Opetusharjoitteluiden kokemus ja toisaalta KSO-harjoite ovat herättäneet ajatuksen sattumanvaraisuudesta. Perhosvaikutus tuntuu olevan läsnä opetuksessa: opetustilanne saattaa altistua yllättäville tarpeille ja tapahtumille, jotka voivat johtaa sellaisiin lopputulemiin, joita ei itse osannut aavistaa tai joita ei välttämättä edes voi opettajana täysin kontrolloida. On vain hutjuttava mukana, etsittävä oma paikka yhä uudestaan. Perhosen siiven isku voi aiheuttaa myrskyn luokkahuoneessa.

Toinen merkittävästi noussut teema, ehkä myös tutkimustulos liittyy omien sisäisten opettajieni sukupuoleen. Kaikki tämän prosessin aikana esiin tulleet opettajahahmot ovat miehiä. *Omien sisäisten opettajien sukupuolisuus*, omassa tapauksessani jopa *omien sisäisten opettajieni miehisuus ja maskuliinisuus*, voisi olla hyvinkin kiinnostava tutkimuksen suunta tästä edespäin. Miksi KSO:ssa esiin nousevat opettajat olivat miehiä? Yritätkö löytää oman paikkani nimenomaan miesten joukossa?

Tässä opinnäytetyössä olen tutkinut opettajuutta oman itseni kautta itse luomissani erityisissä olosuhteissa. Kohtaamani havainnot ja löydöt ovat liittyvät väistämättä omiin kokemuksiini, mutta eivät suoraan pyri kurkottamaan aiempiin opettajan kehittymisen perinteisiin. Minulle tämä prosessi on ollut lähtöpiste pian valmistuvalle teatteriopettajalle, toisaalta myös välirasti taidekasvattajaksi kasvamisen prosessissa.

Teatteriopettajan maisteriohjelman ensimmäisen vuoden ensimmäisellä viikolla HOPS-keskustelussa minulta kysyttiin mikä minua kiinnostaisi opinnäytetyössäni. Muistan vastanneeni, että jollain tapaa houkuttanut ajatuksesta opettajan teeseistä, että olisi jotain, johon voisi tukeutua aina uudestaan ja uudestaan. Tämän opinnäytetyön tässä vaiheessa huomaan mielestäni pulpahtavan kolmen kohdan muistilistan:

1 ole rohkea

2 ole tyhjä

3 ole rohkeasti tyhjä

Ehkä näitä taitoja harjoittamalla voisin selvittää itsekkin siitä seuraavasta ahdistavasta riittämättömyyden tunteesta, johon törmään seuraavassa välitilassa, jossa opettajana kohtaan oman ennakkosuunnitelmani aukollisuuden.

Ja kirkastettuani oman ajatuskulkuni näihin kolmeen teesiin, koen tarvetta kahdelle siteeraukselle.

Ensin René Descartesin toteamus:

”Totuutta tutkivan on kerran elämässä epäiltävä kaikkea niin laajalti kuin on mahdollista.” (Descartes 37.)

Ja tähän kuin kaiun vastauksena Tove Janssonin teoksessa *Taikatalvi* (2010) Tuutikki toteaa:

”Kaikki on hyvin epävarmaa ja juuri se tekee minut levolliseksi.” (Jansson, 21–22.)

Ja näiden kahden lainauksen jälkeen mieleeni nousee enää yksi sana:

välitila.

Tunnistan tämän opinnäytetyöprosessin olevan saamassa päätöksensä. Jokin kuitenkin tuntuu jatkuvan, liikkeelle on lähtenyt vastauksia janoava kysymysten ketju, joka ei vihjaa pysähtymisestään sanallakaan.

Tai ehkä vain kaipaan hiljaisuutta ja se on jotain, jota kaipaan tämän aivoja ja ruumista ravistelleen matkan jälkeen.

Istun. Näen ikkunasta kuinka hennot lumihiutaleet tekevät tuulen mukana matkaansa kohti oudon talven lumetonta maata. Lounasannokseni vislaa valmiuttaan mikroaaltouunissa. Katson maisemaa, jossa asun.

Ja mieleni, se kurkottaa johonkin toiseen maisemaan,
niihin tuleviin hetkiin, joissa kaikki jälleen katoaa,
minä matkustan tuntemattomien reittien taa
sisäisten opettajieni luo.

PS. Mihin tällainen työskentely voi johtaa?

Tähän.

Johonkin.

En tiedä osaanko vastata kysymykseen sen tarkemmin.

Hiljaisuuteen ehkä.

Lähteet

Descartes, R. 2003. Teokset 3. Tampere: Tammer-paino.

Gröndahl, L. 2014. Kohti köyhää opetusta. Teoksessa: Löytönen, T. (toim.). Tulevan tuntumassa: esseitä taidealojen yliopistopedagogiikasta. Helsinki: Aalto Arts Books.

Heikkinen, H. 2007. Vakava leikillisuus – Draamakasvatusta opettajille. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H.L.T. 2002. Opettajuus narratiivisena identiteettinä. Teoksessa: Eteläpelto, A. Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Vantaa: Dark Oy.

Jackson, P. 2014. Sacred Hoops. Spiritual Lessons of a Hardwood Warrior. New York: Hachette Books Group, Inc.

Jansson, T. 2010. Taikatalvi. EU: WSOY.

Korpelainen, E. 2019. Opetusharjoitteluiden työpäiväkirjat.

Oida, Y. 2004. Näkymätön näyttelijä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rancière, J. 2016. Vapautunut katsoja. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino oy.

Varto, J. 2007. Ihmisen seuraaminen. Synnyt: taiteen tiedonalan verkkolehti. Saatavilla: <https://wiki.aalto.fi/display/Synnyt/4-2007?preview=/70792378/71010556/varto.pdf>.

LIITE

KSO – Kirjeitä sisäisille opettajille

1 MEDITAATIOMATKA

(taustalla soi Otis Redding – Sitting on the dock of the bay)

Keskity ensin ajattelemaan, että ruumiisi painaa. Kaikki väsymys tuntuu painona ruumiissasi ja maan vetovoima vetää sinua puoleensa niin lujasti, että sinusta voisi jäädä jälki lattiaan/maahan. Sinun ruumiisi painaa ja sinulla on raskas olo. Anna kaiken arjen väsymyksen tuntua painona ruumiissasi. Ruumiisi on raskas, raskas, raskas.

Tehdään sitten ruumiin rentoutus. Kun kohta sanon, jännitä käsivartesi, haukset, ojentajat, ranteet, kämmenet, sormet täyteen lihasjännitykseen, kädet täyteen lihasjännitykseen... nyt. Päästä jännitystä laukeamaan ensin hieman, enemmän, kokonaan. Anna viimeistenkin lihasjännitysten kadota käsistä, tunne kuinka käsillä on raskas, rento, hyvä olo.

Sitten jalat. Kun kohta sanon, jännitä reidet, pakarat, pohkeet, nilkat, jalkapohjat, varpaat täyteen lihasjännitykseen, ei niin kovaa, että alkaa suonta vetää, jalat täyteen lihasjännitykseen... nyt. Päästä jännitystä laukeamaan ensin hieman, enemmän, kokonaan. Anna viimeistenkin lihasjännitysten kadota jaloista, tunne kuinka jaloilla on raskas, rento, hyvä olo.

Sitten rentoutetaan ylävartalo. Tehtävä on lähes mahdoton, mutta kun kohta sanon, jännitä vatsa, pallea, rintalihakset, hartiat, selkälihakset, kyljet, koko ylävartalo täyteen lihasjännitykseen...nyt. Päästä jännitystä laukeamaan ensin hieman, enemmän, kokonaan. Anna viimeistenkin lihasjännitysten kadota ylävartalosta, tunne kuinka ylävartalolla on raskas, rento, hyvä olo.

Viimeiseksi rentoutetaan pää ja kasvat. Kun kohta sanon, jännitä päälaki, otsa, niska, posket, laita silmät sikkuraan, huulet mutrulle, pää ja kasvat täyteen lihasjännitykseen...nyt. Päästä jännitystä laukeamaan ensin hieman, enemmän, kokonaan. Anna viimeistenkin lihasjännitysten kadota päästä ja kasvoilta, tunne kuinka päällä ja kasvoilla on raskas, rento, hyvä olo.

Anna viimeistenkin lihasjännitysten kadota ruumiistasi. Maan vetovoima vetää sinua puoleensa, tunne kuinka sinulla on raskas, rento, hyvä olo. Raskas, rento, hyvä olo. Raskas, rento, hyvä olo.

Ota sitten mieleesi sinun oma opettajasi, jonka luokse haluat mennä. Opettaja voi olla joku oikea ihminen, jonka luo haluat mennä tai se voi olla jokin muu. Kuka tai mikä on se opettaja, jota sinä kannat itsessäsi? Kuka tai mikä on se opettaja, jota sinä kannat itsessäsi?

Kun olet valinnut opettajan, siirry mielessäsi tuon opettajan luo. Kuka hän on? Miltä hän näyttää? Miltä hän vaikuttaa?

Kuka opettaja on? Miten hän opettaa?

Mitä opettaja haluaa sanoa sinulle?

Mitä sinä haluat sanoa opettajalle?

Mitä sellaista opettajassa on, jota sinä itse kannat yhä itsessäsi ja viet eteenpäin?

Mitä sellaista opettajassa on, jota sinä itse kannat yhä itsessäsi ja viet eteenpäin?

Sitten on aika palata takaisin tähän hetkeen. Voit herätellä itsesi ja avata silmäsi. Olet jälleen tässä ajassa, tällä lattialla, tässä hetkessä.

II KIRJE

Kirjoita nyt kirje sille opettajalle, jonka luona vierailit meditaatiomatalla. Mitä haluat sanoa opettajalle nyt? Onko jotain mitä et ole koskaan sanonut hänelle? Haluatko kiittää jostain? Haluatko huomauttaa jostain ikävästä toiminnasta tai hetkestä, jossa sinua kohdeltiin väärin? Mitä sinä haluat sanoa opettajalle nyt? Kirjoita kirje.

III REFLEKTIO

Lue kirje ääneen itsellesi/muille.

Puhu:

Mitä kirjeessä sanotaan?

Mitä kirjeestä nousee esiin?

Onko kirje todellinen?

Onko kirjeessä jotain sellaista, jota sinä kannat omassa opettajuudessasi?